

Kansallispuistojen merkitys maaseutu- matkailulle

Ashley Selby, Marjo Neuvonen, Leena Petäjistö ja Tuija Sievänen

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute -sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmiä ja kokouskoosteita yms.

Sarjassa ei käytetä tieteellistä tarkastusmenettelyä.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

Toimitus

PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Julkaisija

Metsäntutkimuslaitos
PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät			
Selby, Ashley, Neuvonen, Marjo, Petäjistö, Leena & Sievänen, Tuija			
Nimeke			
Kansallispuistojen merkitys maaseutumatkailulle			
Vuosi	Sivumäärä	ISBN	ISSN
2010	49	978-951-40-2239-5 (PDF)	1795-150X
Alueyksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet			
Etelä-Suomen alueyksikkö / Metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset / 340701			
Hyväksynyt			
Riitta Hänninen, TUK-ohjelman johtaja, 14.6.2010			
Tiivistelmä			
<p>Tähän ”Suojelalueet ja maaseudun elinvoimaisuus” -tutkimushankkeen loppuraporttiin on koottu eri osahankkeiden keskeisiä tuloksia ja tehty johtopäätöksiä niitä yhdistämällä. Hanke oli osa Metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset -ohjelmaa. Sen tavoitteena oli yltäältä tarkastella kansallispuistokävijöiden muodostamaan matkailijavirtaan vaikuttavia tekijöitä sekä matkailijoiden kiinnostusta matkailupalveluihin. Toisaalta tavoitteena oli tutkia, miten yrittäjät, maaseudun asukkaat sekä muut maaseudun toimijat kansallispuistojen lähialueilla ovat vastanneet matkailupalvelujen kysyntään. Tavoitteena oli identifoida myös keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat matkailupalveluyrittäjyyden kehittämiseen eri alueilla. Tutkimuksessa oli mukana kolme kansallispuistoa: Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden kansallispuistot.</p> <p>Sekä asukkaat, yrittäjät että päätöksentekijät tutkimusalueilla suhtautuvat kansallispuistoihin ja kansallispuistomatkailuun hyvin myönteisesti. Kansallispuistostatus lisää matkailua ja luo sijaintipaikkakunnalle uutta imagoa, josta paikkakunta hyötyy. Matkailupalveluille olisi kysyntää nykyistä tarjontaa enemmän kaikkien tutkimuksen kansallispuistojen lähialueilla. Tulosten mukaan matkailupalveluiden kehittyminen näyttää kuitenkin olevan aikaa vievä prosessi ja vuosien kehittymisen tulos. Viidenkymmenen vuoden ikäisen Linnansaaren kansallispuiston lähialueen matkailupalvelut vastaavat kysyntää huomattavasti paremmin kuin tutkimuksen nuorimman, Repoveden kansallispuiston lähialueen palvelut.</p> <p>Linnansaaren alueella kansallispuistomatkailijoiden keskimääräinen rahankäyttö käyntikertaa kohti (108 €) on ollut melkein viisinkertainen verrattuna Repoveden kansallispuistovierailijoiden rahankäyttöön ja kolminkertainen verrattuna Seitsemisen kansallispuiston kävijöiden keskimääräiseen rahankäyttöön. Linnansaaren kävijät ovat myös tyytyväisimpiä palvelujen tasoon. Yrittäjyys Linnansaaren kansallispuiston alueella oli sekä laadullisesti että määrällisesti vertailualueiden kehittyneintä ja palvelujen tarjonta vastasi parhaiten palvelujen kysyntää. Yrittäjät olivat tietoisia palvelujen kysynnästä ja omien resurssien riittävyydestä. Linnansaaren alueellakin voitaisiin tarjontaa lisätä, mutta erityisesti sitä voitaisiin nykyistä enemmän räätälöidä eri matkailijasegmenteille.</p> <p>Repoveden kansallispuiston lähialueella matkailupalvelujen tarjonta ei läheskään vastannut kysyntää ja yritystoiminta alueella oli vielä heikosti kehittyneitä. Seitsemisen kansallispuisto sijoittui Linnansaaren ja Repoveden kansallispuistojen välimaastoon sekä kävijöiden ilmaisemien matkailupalvelujen riittävyyden että myös matkailupalveluja tarjoavien yritysten lukumäärien suhteen. Repoveden alueen yrittäjien yleinen tyytymättömyys asenne estää ongelmien havaitsemisen. Jotta yrittäjyyden taso ja matkailijoille tarjottavat palvelut vastaisivat kysyntää myös nuorilla matkailualueilla, täytyy tukitoimien kohdentamista ja yritysten kehittämistä näillä alueilla nopeuttaa.</p> <p>Tutkimushankkeen tulosten perusteella kansallispuistoihin perustuvan elinvoimaisen matkailuelinkeinon luominen ja ylläpitäminen voi onnistua, jos kansallispuistomatkailua kehitetään yhdessä muun matkailun kanssa. Tämä voisi tapahtua luomalla alueita, joilla on useita matkailullisia vetovoimatekijöitä, joista kansallispuisto on keskeinen. Linnansaaren kansallispuisto on esimerkki tämänkaltaisesta kehityksestä, sillä matkailijat siellä ovat tyypillisesti monikohdematkailijoita eli seudulla on useita matkailukohteita. Repovesi on esimerkki siitä, että matkailun hyödyt voivat jäädä vähäisiksi huolimatta suurista kävijämääristä, kun kansallispuistoa ei ole liitetty osaksi seudun muuta matkailutarjontaa.</p>			
Asiasanat			
kansallispuisto, matkailu, taloudellinen hyöty, matkailupalvelujen kysyntä ja tarjonta, yrittäjyys			
Julkaisun verkko-osoite			
http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp161.htm			
Tämä julkaisu korvaa julkaisun			
Tämä julkaisu on korvattu julkaisulla			
Yhteydenotot			
Leena Petäjistö, Metsäntutkimuslaitos, PL 18, 01301 Vantaa. Sähköposti leena.petajisto@metla.fi			
Bibliografiset tiedot			
Muita tietoja			

Sisällys

Esipuhe.....	5
1 Johdanto.....	6
1.1 Tausta.....	6
1.2 Raportin tarkoitus ja rakenne.....	7
2 Tutkimuksen kansallispuistot ja niitä ympäröivät maaseutukunnat.....	8
2.1 Kansallispuistot matkailukohteena.....	8
2.2 Linnansaaren kansallispuisto lähialueineen.....	9
2.3 Seitsemisen kansallispuisto lähialueineen.....	10
2.4 Repoveden kansallispuisto lähialueineen.....	12
2.5 Maaseudun elinkeinojen kehittäminen.....	13
3 Kansallispuistojen lähialueiden asukkaiden suhtautuminen kansallispuistoon.....	14
3.1 Asukkaiden kokemat hyödyt ja haitat.....	14
3.2 Tulevaisuuden näkymät asukkaiden näkökulmasta.....	15
3.3 Asukkaiden asenteet.....	16
4 Maaseudun matkailupalvelujen kysynnän muodostuminen kansallispuistoseuduilla.....	17
4.1 Tutkimuksen tausta, tutkimuskysymykset, aineistot ja menetelmät.....	17
4.2 Kansallispuiston kävijät ja lähtöalueet.....	18
4.3 Kävijöiden sosiaaliset yhteydet kansallispuistoseudulle.....	19
4.4 Käyntien useus ja uudelleenkäyntiaikomus.....	20
4.5 Kävijöiden suhtautuminen kansallispuistoseudun palveluihin ja ympäristöön.....	21
4.6 Kiinnostus maaseudun matkailupalveluihin sekä niiden käyttö.....	23
4.7 Kävijöiden ryhmittely matkailupalveluihin kohdistuvan kiinnostuksen perusteella.....	25
4.8 Kansallispuiston kävijävirtaan vaikuttavat tekijät.....	27
5 Matkailupalvelujen tarjonta, kehittämisen esteet ja mahdollisuudet.....	28
5.1 Matkailupalvelujen tarjonta.....	28
5.2 Yrittäjien suhtautuminen kansallispuiston antamiin mahdollisuuksiin.....	29
5.2.1 Tutkimuksen yritykset.....	29
5.2.2 Yrittäjyys.....	31
5.2.3 Yrittäjien kokemat ongelmat.....	33
5.3 Avainhenkilöiden suhtautuminen kansallispuistoon.....	34
5.3.1 Kansallispuiston merkitys alueelle ja aluetaloudelle.....	34
5.3.2 Kansallispuiston vaikutukset eri toimialoilla avainhenkilöiden näkökulmasta.....	36
5.3.3 Toimialojen kehittäminen avainhenkilöiden näkökulmasta.....	38
5.3.4 Yritystoiminnan edistäminen päätöksentekijän näkökulmasta.....	39
5.4 Yrittäjyyden edistäminen.....	41
6 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet.....	42
Kirjallisuus.....	46

Esipuhe

Kansallispuistoilla on merkitystä sekä suojelun ja monimuotoisuuden turvaamisen että matkailun ja paikallisten asukkaiden virkistykseen kannalta. Kansallispuistojen perustaminen saattaa merkitä rajoituksia paikallisille asukkaille, mutta toisaalta ne voivat myös luoda lähialueiden asukkaille uusia työpaikkoja ja elävöittää asuinalueita. Kävijävirrat merkitsevät potentiaalisia asiakkaita kansallispuiston lähiympäristössä toimiville palvelu- ja matkailuyrityksille.

Tähän tutkimusraporttiin on koottu Suojelualueet ja maaseudun elinvoimaisuus -tutkimushankkeen eri osahankkeiden tuloksia ja arvioitu niitä yhtaikaisesti sekä pyritty tekemään tulosten perusteella johtopäätöksiä ja kehittämisehdotuksia. Hankkeessa tutkittiin yhtäältä kansallispuistokävijöiden muodostamaan matkailijavirtaan vaikuttavia tekijöitä sekä matkailijoiden kiinnostusta matkailupalveluihin ja toisaalta, miten yrittäjät, lähialueen asukkaat sekä muut toimijat kansallispuistojen lähialueilla ovat vastanneet matkailupalvelujen kysyntään. Hanke oli osa tutkimusohjelmaa *Metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset* (TUK).

Hankkeen tutkijat ovat laatineet raportin yhdessä. Kuitenkin kävijätutkimusten tuloksista (luku 4) vastaavat ennen kaikkea Tuija Sievänen ja Marjo Neuvonen ja asukas-, yritys- ja asiantuntijatutkimusten tuloksista (luvut 3 ja 5) Leena Petäjästä ja allekirjoittanut. Tutkimushankkeen johtaja Riitta Hänninen on lukenut ja hyväksynyt raportin julkaistavaksi ja raportin on taittanut Maija Heino. Parhaimmat kiitokset heille.

Tutkimushanke teki tiivistä yhteistyötä sekä kävijä- että yritystutkimusten yhteydessä Metsähallituksen kanssa. Parhaimmat kiitoksemme Metsähallitukselle. Haluamme myös kiittää Maija Huh-talaa silloista Metlan tutkijaa hyvästä yhteistyöstä aluetalouteen liittyvissä tutkimuksissa.

16. kesäkuuta 2010

Ashley Selby

Tutkimushankkeen vetäjä

1 Johdanto

1.1 Tausta

Suomi kuuluu nykyisin luonnonsuojelun tasoltaan Euroopan kärkimaihin. Suojeltua tai rajoitettua metsätalouksikäytössä olevia metsiä on noin 3 miljoonaa hehtaaria. Tämä on noin 13 prosenttia metsä- ja kitumaan pinta-alasta (Metsätaloustieteellinen vuosikirja 2009). Valtaosa suojellusta alasta sijaitsee valtion mailla ja Pohjois-Suomessa. Etelä-Suomessa suojeltujen metsien osuus on noin neljä prosenttia metsä- ja kitumaan pinta-alasta. Valtion omistamasta metsämaasta sekä Etelä- että Pohjois-Suomessa on suojeltu noin neljännes. Varsinaisia suojeltuja metsiä on 2,2 miljoonaa hehtaaria. (Metsätaloustieteellinen vuosikirja 2009).

Luonnonsuojelun nykyinen vahva asema luonnonvarojen käytössä viittaa yhteisesti hyväksytyyn käsitykseen ja yhteiskunnan odotuksiin, että suojelun hyödyt ylittävät siitä aiheutuvat haitat ja kustannukset. Suojelupäätöksestä riippuen suojelualueiden luonnonvarat jäävät kokonaan tai osittain pois perinteisten, luonnonvarojen aineellisesti hyödyntävien, elinkeinojen käytöstä. Kansallispuiston perustaminen rajoittaa perinteistä metsien talouksikäyttöä. Suomen metsistä 2 miljoonaa hehtaaria (9 % metsä- ja kitumaan pinta-alasta) on tiukasti suojeltua metsämaata, joka ei ole käytettävissä puuntuotantoon (Metsätaloustieteellinen vuosikirja 2009).

Maaseudun nykyongelmat ovat liittyneet suurelta osin maatalouden rationalisoimiseen EU:n maatalouspolitiikan puitteissa. Metsätaloudenkin merkitys työllistäjänä maaseudulla on koneellistamisen seurauksena pienentynyt merkittävästi. Kun perinteinen puuntuotannosta saatava hyöty on poistunut, eikä uusia elinkeinoja luonnon varojen hyödyntämiseksi ole löydetty, tai uudet mahdollisuudet eivät ole heti olleet käytettävissä, on suojelualueiden perustaminen aiheuttanut ja saattaa tulevaisuudessa aiheuttaa paikallisia ristiriitoja elinkeinomahdollisuuksien heikkenemisen takia. Suojelualueiden toteuttaminen onkin herättänyt ainakin aikaisemmin vastustusta erityisesti metsänomistajien ja maaseutuväestön keskuudessa (Paloniemi ym. 2006). On selvää, että jos maaseutu aiotaan pitää asuttuna, maaseudun asukkaille tulee löytää uusia elinkeinoja perinteisen alkutuotannon vähentyessä.

Jos metsien suojelun seurauksena seudulle syntyy uusia työpaikkoja enemmän kuin niitä menetetään, on suojelulla myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Kansallispuistojen virkistyskäyttö ja matkailu tarjoavat mahdollisuuksia työpaikkojen luomiselle. Myös maaseudun asukkaiden monipuolistunut koulutus ja ammattiosaaminen antavat mahdollisuuksia kansallispuistojen kävijävirtojen taloudelliseen hyödyntämiseen. Lapissa matkailukeskusten kehittymisellä on todettu olevan positiivisia vaikutuksia kuntatasolle saakka (Kauppila 2004). Matkailun vaikutuksista maaseudun tai syrjäisten alueiden kehitykseen on myös runsaasti kansainvälisiä esimerkkejä Skotlannista ja Itävallasta (esim. Getz 1981, Kariel 1989, Kariel ja Kariel 1992) sekä Ranskasta ja Sveitsistä (Donnert ja Light 1996, Gilg 1991, Zimmermann 1995). Suomessa matkailun vaikutuksia ovat tutkineet esimerkiksi Järviluoma (esim. 1993, 1997) ja Huhtala ym. (2009a, 2009b). Suomessa tutkimukset ovat koskeneet kuitenkin useimmiten Pohjois-Suomea.

Useat eri tekijät vaikuttavat siihen, missä määrin maaseudun paikalliset asukkaat voivat hyötyä suojelualueille kohdistuvasta luontomatkailusta ja siihen liittyvästä matkailupalvelujen kysynnästä. Ensimmäiseksi on tunnistettava yritysmaahdollisuudet, joita matkailupalvelujen potentiaalinen kysyntä tarjoaa. Toiseksi suojelualueen asukkaiden, potentiaalisten yrittäjien ja päättäjien myönteinen tai kielteinen suhtautuminen yrittäjyyteen luo ilmapiirin, joka voi edistää tai jarruttaa yritysmaahdollisuuksien hyödyntämistä. Tämä yrittäjyysilmapiiri riippuu paljon alueen sosiaali-

sesta ja taloudellisesta kehitysvaiheesta, mikä vaihtelee paikkakunnalta toiselle. Kansallispuisto-
matkailun vaikutusta ympäröivän maaseudun yrittäjyyteen ei ole aikaisemmin juurikaan tutkittu,
eikä siten ainakaan selkeästi tunneta miten kansallispuistot vaikuttavat paikallisyhteisöjen sosiaa-
liseen ja taloudelliseen kehitykseen.

Kansallispuistojen kehityshistoria, luonnonolosuhteet, palvelutarjonta, saavutettavuus ja lähialueiden väestörakenne vaihtelevat suuresti puistojen välillä. Osalla kansallispuistoseuduista matkailuelinkeino ja sen tarjoamat matkailupalvelut ovat vakiintuneita. Osa kansallispuistoista on uusia, jolloin sekä puiston palvelurakenne että seudun matkailupalvelut ovat vasta kehittymässä. Kansallispuistojen hoidolla ja palvelutarjonnan rakentamisella voidaan vaikuttaa kävijävirran määrään, joka luo pohjan kansallispuistoseudun matkailupalvelujen kysynnälle. Kansallispuiston rajojen sisällä oleva runsas ja monipuolinen virkistyspalvelutarjonta lisää puiston matkailullista vetovoimaa (Puustinen ym. 2007, Neuvonen ym. 2010a). Kun luontoarvojen suojeleminen on kuitenkin puistojen ensisijainen tavoite, suojelualueiden palvelujen ja rakenteiden avulla sovitetään virkistyskäyttö ja suojeleminen yhteen niin, ettei suojeltava kohde vahingoitu virkistyskäytön kuluttavasta vaikutuksesta matkailukäytön lisääntyessä.

Kansallispuistoseudun matkailun kehittämiseksi on tarpeen tietää, mitä matkailupalveluja kävijät kansallispuistokäyntinsä aikana odottavat olevan saatavilla. On hyödyllistä tuntea myös tekijät, jotka ohjaavat kansallispuistomatkailijoiden kohdevalintoja. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli yhtäältä tarkastella maaseudun matkailupalvelujen kysyntää kansallispuiston lähialueella ja toisaalta tavoitteena oli myös tutkia, miten maaseudun asukkaat ja mahdolliset yrittäjät sekä muut maaseudun toimijat kansallispuistojen lähialueilla ovat hyödyntäneet kansallispuistomatkailun tarjoamia elinkeinomahdollisuuksia ja vastanneet matkailupalvelujen kysyntään. Tavoitteena oli löytää myös keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat matkailupalveluyrittäjyyden kehittymiseen eri alueilla.

1.2 Raportin tarkoitus ja rakenne

”Suojelualueet ja maaseudun elinvoimaisuus” -tutkimushanke koostui useasta osahankkeesta. Aluksi luokiteltiin kaikki Suomen kansallispuistot niiden luonnon olosuhteiden, sisäisten palvelujen ja ympäröivien kuntien perusteella (Puustinen ym. 2006a, 2006b, 2009, Selby ym. 2007, Neuvonen ym. 2010a). Luokitusten perusteella valittiin jatkotutkimuksiin kolme toisistaan poikkeavaa kansallispuistoa. Ne olivat Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden kansallispuistot. Toisessa osahankkeessa tutkittiin näiden kansallispuistojen kävijöitä ja kävijöiden matkailupalvelukysyntää sekä halukkuutta palata uudelleen kansallispuistoon (Neuvonen ym. 2010b, Sarkki 2008, Sievänen ym. 2007, Sievänen ym. 2010). Tämä osa tehtiin yhteistyössä Metsähallituksen kanssa. Kolmannessa osahankkeessa tutkittiin kansallispuistojen lähialueiden asukkaiden, yrittäjien ja kunnan päättäjien ja asiantuntijoiden näkemyksiä kansallispuiston vaikutuksista lähialueen elinkeinoihin ja alueen elinvoimaisuuteen (Petäjistö ja Selby 2008, 2009a, 2009b, Suomi ym. 2008, Selby ja Petäjistö 2008a, 2008b 2009a) sekä yrittäjyyden luonnetta että kehittämispotentiaalia ja -mahdollisuuksia sekä yrittäjien että päätöksentekijöiden kannalta (Selby ja Petäjistö 2009b).

Tässä tutkimusraportissa kootaan yhteen matkailukysynnän ja -tarjonnan kannalta tärkeimmät tulokset. Johtopäätöksiä tehdään kansallispuistomatkailun kehittämismahdollisuuksista niin kansallispuistoseudun toimijoiden kuten asukkaiden, yrittäjien, päättäjien sekä kunta- ja maakuntatason virkamiesten näkökulmista kuin myös yleisemmin luonnonvara- ja luonnonsuojelupolitiikan

näkökulmista. Eri osatutkimusten synteeseillä tuodaan esiin tekijöitä, joilla on vaikutusta suojelualueista koituviin matkailuhyötyihin. Tutkimusraportissa tarkastellaan erityisesti kansallispuistokävijöiden matkailupalvelujen kysynnän ja matkailuyritysten toimintaympäristön vaikutuksia yrittäjyyteen ja yritysmahdollisuuksiin sekä kansallispuiston lähialueen maaseutuyhteisön taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen.

Luvuissa 2 ja 3 kuvaillaan toimintaympäristöä, missä kansallispuistokävijät, matkailuyrittäjät ja alueiden avainhenkilöt kohtaavat ja toimivat. Aluksi kuvataan lyhyesti tutkimuksen kansallispuistot ja niitä ympäröivät sijaintikunnat sekä esitetään tärkeimpiä maaseudun elinkeinojen kehittämisen välineitä. Seuraavaksi (luku 3) tarkastellaan kansallispuistojen lähialueiden asukkaiden näkemyksiä kansallispuiston vaikutuksista työ- ja yritysmahdollisuuksiin sekä yleensä että kunkin tutkimuskansallispuiston osalta erikseen. Luvussa 4 tarkastellaan matkailupalvelujen kysyntään vaikuttavia tekijöitä yleensä ja myös kunkin kolmen tutkimuskohteina olleen kansallispuiston kannalta erikseen. Viidennessä luvussa tarkastellaan kansallispuistojen lähialueiden yrittäjyyttä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, sekä lähikuntien päätöksentekijöiden yritysmuutteisyyttä ja tukea yrityksille. Lopuksi tarkastellaan tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet matkailuyritysten kehittymiseen. Tutkimustulosten perusteella tehdään johtopäätöksiä ja pohditaan kansallispuistomatkaillon merkitystä maaseudun elinvoimaisuudelle.

2 Tutkimuksen kansallispuistot ja niitä ympäröivät maaseutukunnat

2.1 Kansallispuistot matkailukohteena

Kansallispuisto on valtion omistama alue, jonka käyttö on säädelty laissa. Laki Suomen ensimmäisistä kansallispuistoista vahvistettiin vuonna 1938. Laki uusista kansallispuistoista hyväksyttiin vuonna 1956. Tällöin perustettiin seitsemän uutta kansallispuistoa. Linnansaaren kansallispuisto oli näiden joukossa (Arajärvi 1999). Vuonna 1982 astui voimaan laki kymmenen uuden kansallispuiston perustamisesta (Perttula 2006). Seitsemisen kansallispuisto Pirkanmaalla oli yksi näistä. Nykyisin Suomessa on yhteensä 35 kansallispuistoa. Repoveden kansallispuisto on yksi uusimmista kansallispuistoista.

Kansallispuistot ovat ensisijaisesti luonnonsuojelualueita, mutta ne tarkoitettu myös yleisiksi luonnonnähtävyyksiksi, ja siksi ei-motorisoitu liikkuminen niiden alueella on yleensä suhteellisen vapaata. Kansallispuistoja hallinnoi Metsähallitus, joka pyrkii kehittämään kansallispuistoja toiminnallisiksi ja käyttömahdollisuuksiltaan monipuolisiksi. Kansallispuistojen luonto pyritään säilyttämään pääsääntöisesti luonnontilaisena ja usein myös ennallistamaan mahdollisimman luonnonmukaiseksi. Joissakin puistoissa on perinnemaisemia kuten niittyjä, ketoja ja ahoja, joita hoidetaan aktiivisesti. Suojelutehtävä ei saa virkistyskäytön takia vaarantua, ja siksi kaikissa kansallispuistoissa on retkeilijöitä varten rakennettuja reittejä, nuotiopaikkoja ja telttailualueita. Palvelurakenteet helpottavat myös retkeilyä puistoalueella. Joissakin kansallispuistoissa on myös luontokeskus, jossa on opastustoimintaa, näyttelyjä ja tapahtumia. Suojelu- ja virkistyskäytön lisäksi kansallispuistojen tehtävänä on myös edistää ympäristökasvatusta, opetusta ja tieteellistä tutkimusta, joiden avulla pyritään edistämään kansalaisten luonnontuntemusta ja harrastusta (Metsähallitus 2002, Arajärvi 1999).

Metsähallituksen Luontopalvelut tuottaa järjestelmällistä tietoa kansallispuistojen ja muiden suositusten retkikohteiden käyntimääristä, kävijöiden näkemyksistä ja paikallistaloudellisista vaikutuksista. Kansallispuistojen kävijämäärät ovat kasvaneet jatkuvasti viimeisen kymmenen vuoden aikana ja kävijöitä oli lähes kaksi miljoonaa vuonna 2009 (Metsähallitus 2010). Metsähallitus on kehittänyt yhdessä Metsäntutkimuslaitoksen kanssa menetelmän seurata kansallispuistojen paikallistaloudellisia vaikutuksia (Huhtala ym. 2009b). Tutkimuksen perustella on voitu todeta, että valtion sijoitus kansallispuistojen ja retkeilyalueiden virkistyskäyttöön palautuu yhteiskunnalle moninkertaisesti takaisin yritystoimintana ja työpaikkoina. Valtion panostus luonnonsuojeluun ja maksuttomiin retkeilypalveluihin luo pitkäjänteiset edellytykset yritysten matkailupalveluille. Kansallispuistojen kävijöiden rahankäytön kokonaistulovaikutus vuonna 2009 oli 85,7 miljoonaa euroa ja kokonaistyöllisyysvaikutukset 1100 henkilötyövuotta. Metsähallitus tekee yhteistyötä matkailuyrittäjien kanssa kestäväen luontomatkailun edistämiseksi. Se luo edellytyksiä yrittäjille suunnitella pitkäjänteisesti kestäväen luontomatkailuun perustuvaa liiketoimintaa (Erkkonen 2010).

2.2 Linnansaaren kansallispuisto lähialueineen

Linnansaaren kansallispuisto sijaitsee Etelä-Savon maakunnassa. Pääosin se sijaitsee Rantasalmen ja osaksi Savonlinnan ja Varkauden kuntien alueella keskellä Saimaaseen kuuluvaa Haukivettä. Linnansaaren kansallispuisto perustettiin 800 hehtaarin laajuksena vuonna 1956 valtion omistamalle maalle ja vesistöalueelle (Manninen 2008). Koska Haukiveden saaristo oli kansainvälisesti merkittävä järviluonnon kokonaisuus, kansallispuistokomitea ehdotti vuonna 1976 kansallispuiston laajentamista. Laajentamishdotus herätti tuolloin paikallisissa voimakasta vastustusta (Pollari 1998). Vuonna 1982 astui voimaan kansallispuiston laajennusta koskeva laki ja silloin Linnansaaren kansallispuisto laajeni 3800 hehtaarin laajuiseksi. Yli 90 prosenttia maakaupoista toteutettiin vapaaehtoisina maakauppoina tai -vaihtoina, mutta osa maista jouduttiin kuitenkin lunastamaan (Manninen 2008). Kansallispuisto laajeni uudelleen vuonna 2006. Nykyisin kansallispuiston maapinta-ala on 38 km² ja vesipinta-ala 55 km² (Nurmi ja Laaksonen 2007).

Linnansaaren kansallispuistolle on asetettu Suur-Saimaan luonnontilaisen saaristoluonnon säilyttämisen lisäksi muitakin tavoitteita. Niitä ovat entisten saaristoasutuksen ja kaskitalouden luomien kulttuurimaisemien ja kasviyhdyskuntien suojelu ja ylläpito (Linnansaaren kansallispuiston...1985). Linnansaaren kansallispuistossa elää lisäksi 60–70 yksilön erittäin uhanalainen saimaannorppakanta. Norppakantojen turvaamiseksi pesärantoja on rauhoitettu talviaikaiselta liikkumiselta ja verkkokalastus on kielletty 15.4–30.6. (Heinonen 2007). Metsästys on kansallispuiston alueella pääosin kielletty (Linnansaaren kansallispuiston... 1985). Linnansaaren kansallispuisto edustaa luontotekijöiden perusteella nk. vesi-maisema-ryhmää ja sen virkistyspalvelujen taso on keskinkertainen (Selby ym. 2007). Kansallispuiston kävijämäärä on kasvanut tasaisesti 2000-luvun alussa; vuonna 2006 kävijämäärä oli jo 29 000 ja vuonna 2008 se oli 31 000 (Metsähallitus 2010). Kävijöiden tulovaikutus alueelle oli 2,9 miljoonaa euroa ja kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö/kävijä oli 108 euroa. Kävijöiden työllisyysvaikutus oli 35 henkilötyövuotta (Metsähallitus 2009).

Linnansaaren kansallispuiston sijaintikunnista Rantasalmi ja Savonlinna kuuluvat Etelä-Savon maakuntaan. Entisen Kangaslammen alue, joka on nykyisin osa Varkautta, kuuluu Pohjois-Savon maakuntaan.

Taulukko 2.1. Eräitä taustatietoja Linnansaaren kansallispuiston sijaintikunnista.

Ominaisuus	Rantasalmi	Savonlinna	Varkaus
Ryhmittely Matkailullisten voimavarojen mukaan	Maisema & loma-asutuksen kunta	Maisema & loma-asutuksen kunta	Ei matkailullista suuntautumista
Kuntatyyppi	Maaseutumainen	Kaupunkimainen	Kaupunkimainen
Väestömäärä 2003	4 400	27 500	22 700
Väestönmuutos 1990–2003, %	-15	-3.5	-7.5
Väestö, yli 65 v., %	24	19	18
Teollisuuden työpaikkojen osuus v. 2000, %	19	22	39
Palvelujen työpaikkojen osuus v. 2000, %	52	70	58
Alkutuotannon työpaikkojen osuus v. 2000, %	25	4	1
Maatilojen lukumäärän muutos 1990–2000, %	-37	-45	-46

Lähteet: Selby ym. 2007, Tilastokeskus 2008.

Rantasalmi on maaseutumainen kunta. Varkaus ja Savonlinna kuuluvat luokitukseltaan kaupunkimaisiin kuntiin. Matkailullisten voimavarojen perusteella Rantasalmi ja Savonlinna on luokiteltu niin kutsutuiksi ”Maisema- ja loma-asutuksen” kunniksi ja Varkaus ” Ei matkailullista suuntautumista” kunnaksi (Selby ym. 2007).

Rantasalmella oli asukkaita vuonna 2003 vajaat 4 400. Maa- ja metsätaloudesta sai toimeentulonsa noin neljännes ja teollisuudesta ja rakennustoiminnasta vajaa viidennes kuntalaisista (taulukko 2.1). Palveluelinkeinot ovat kunnassa kasvava elinkeinohaara. Kärkitoimialoja Rantasalmella ovat mekaaninen puunjalostus, matkailu, maidontuotanto, metsätalous, metalliteollisuus ja ympäristökasvatus (Rantasalmi Kuntainfo 2008).

Savonlinna on matkailukaupunki, jossa asuu noin 27 000 asukasta ja sen pinta-ala on 1 374 km². Savonlinnassa palvelujen osuus on yli 70, jalostuksen 22 ja maa- ja metsätalouden 4 prosenttia. Varkaus on teollisuuskaupunki, joka sijaitsee Pohjois-Savon maakunnan eteläosassa. Kaupungissa asuu noin 23 000 ihmistä, ja sen pinta-ala on 524,5 km², josta 138 km² on vesistöjä. Varkauteen liittyi vuoden 2005 alussa Kangaslammin kunta. Varkaudessa sijaitsevat Stora Enson Varkauden tehtaat (Varkauden kaupunki 2008).

2.3 Seitsemisen kansallispuisto lähialueineen

Seitsemisen kansallispuisto perustettiin valtion maille vuonna 1982. Kansallispuistoa on laajennettu vuosina 1989 ja 2005 ja se on pinta-alaltaan 45,5 km² (Tunturi 2008).

Suojelun tavoitteena on säilyttää erityinen pienipiirteinen metsä- ja suokokonaisuus. Kansallispuiston sydän on jo vuonna 1910 suojeltu Multiharjun aarnimetsä, joka on yksi Etelä-Suomen vanhimmista metsäalueista. Seitsemisen kansallispuiston pinta-alasta yli puolet on suota. Soista valtaosa ojitettiin 1960- ja 1970-luvuilla, mutta niitä on ennallistettu jo vuodesta 1987 lähtien. Seitsemisen kansallispuisto edustaa luontotekijöiden perusteella nk. metsäisiä kansallispuistoja, ja sen virkistyspalvelujen taso on keskinkertainen (Selby ym. 2007).

Kävijöitä Seitsemisen kansallispuistossa on ollut vuosittain noin 40 000. Vuonna 2008 kävijöitä oli 44 500 (Metsähallitus 2010). Kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö Seitsemisen alueella vuonna 2008 oli 33 euroa, ja kävijöiden rahankäytön kokonaistulovaikutus 1,3 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutukset 16 henkilötyövuotta (Metsähallitus 2009).

Seitsemisen kansallispuisto sijaitsee Pohjois-Pirkanmaalla entisen Kurun (vuodesta 2009 lähtien Ylöjärven kaupungin) ja Ikaalisen kunnan alueilla suhteellisen lähellä Tamperetta ja myös pääkaupunkiseutua. Myös Parkano sijaitsee lähellä ja matkailijat kulkevat kansallispuistoon usein Parkanon kautta.

Entinen Kurun kunta perustettiin vuonna 1867. Kunta liitettiin osaksi Ylöjärven kaupunkia vuonna 2009, mutta kunnan kuvaus on tässä perusteltua, sillä tutkimuksen teon aikaan Kuru oli vielä itsenäinen kunta. Kunta on ollut tunnettu ennen kaikkea kiviteollisuuspaikkakuntana. Kunnan kokonaispinta-ala oli ennen kuntaliitosta noin 820 km², josta vesistöjen osuus on suhteellisen suuri, noin 12,5 prosenttia. Metsämaan osuus oli 90 prosenttia (Kurun kunta 2007).

Kurun väestökehitys on noudattanut suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutosta, ja yli viidennes (22 %) väestöstä oli vuonna 2003 yli 65-vuotiaita (taulukko 2.2). Asukkaita kunnassa on vajaat 2 800 ja kesäasukkaita arvioidaan olevan noin 1 300. Työttömyysaste vuonna 2007 oli 9,8 prosenttia. Palveluiden osuus työpaikoista oli vuonna 2005 lähes 63 prosenttia. Väestön kokonaisuusmuutos kunnassa vuonna 2007 oli -0,7 prosenttia (Kurun kunta 2007).

Ikaalinen on matkailukaupunki, jossa asuu noin 7 500 ihmistä, ja sen pinta-ala on 843,7 km². Kärkiyrityksenä Ikaalisissa on Ikaalisten kylpylä, jonka ympärille on kehittynyt monia matkailupalveluita. Lisäksi Ikaalisissa on mm. Pohjoismaiden suurimpiin lukeutuva kivitaloelementtitehdas ja erikoislattiapinnoitteiden tuotantolaitos. Ikaalisten väestönmuutos on ollut lievästi negatiivista ja sen ennustetaan jatkossakin olevan negatiivista (Ikaalisten kaupunki 2007).

Parkanon kaupunki on perustettu vuonna 1977 ja sen pinta-ala on 910 km² ja siellä asuu noin 7 100 asukasta. Parkano on kärsinyt rakennemuutoksesta viime vuosikymmeninä ja kaupungissa

Taulukko 2.2. Eräitä taustatietoja Seitsemisen kansallispuiston sijainti- ja lähikunnista.

Ominaisuus	Ikaalinen	Kuru (ennen kuntaliitosta)	Parkano
Ryhmittely Matkailullisten voimavarojen mukaan	Maisema & loma-asutuksen kunta	Luontomatkailukunta	Maisema & loma-asutuksen kunta
Kuntatyyppi	maaseutumainen	maaseutumainen	maaseutumainen
Väestömäärä 2003	7 600	2 800	7 500
Väestönmuutos 1990–2003, %	-7	-12	-11
Väestö, yli 65 v., %	21	22	19
Teollisuuden työpaikkojen osuus v. 2000, %	29	29	37
Palvelujen työpaikkojen osuus v. 2000, %	59	54	53
Alkutuotannon työpaikkojen osuus v. 2000, %	11	14	8
Maatilojen lukumäärän muutos 1990–2000, %	-38	-47	-44

Lähteet: Selby ym. 2007, Tilastokeskus 2008.

ongelmia ovat olleet muuttotappio ja työttömyys. Viiden vuoden aikana työttömyysprosentti on lähes puolittunut, vuoden 2007 keskiarvon ollessa 7,6 prosenttia.

Parkanossa palvelun työpaikkojen osuus oli vuonna 2005 noin 54 prosenttia, jalostuksen vajaat 35 ja alkutuotannon vajaat 10 prosenttia. Parkanossa on vahva vientipainotteinen metalliteollisuuden keskittymä.

2.4 Repoveden kansallispuisto lähialueineen

Repoveden kansallispuisto sijaitsee Kouvola-Mikkeli -tien länsipuolella. Helsingistä sinne on matkaa noin 175, Kouvolaasta noin 50 ja Mikkelistä noin 75 kilometriä (Valkealan kuntainfo 2008). Repoveden kansallispuisto on tutkimuksen kansallispuistoista nuorin ja pinta-alaltaan pienin. Sen pinta-ala on 15 km². Kansallispuisto ja siihen liittyvä Aarnikotkan metsän luonnonsuojelualue (14 km²) on metsien ja kymmenien järvien muodostama karu, salomainen alue. Kansallispuisto edustaa luontotekijöiden perusteella nk. vesi- ja maisema kansallispuistoja, ja sen virkistyspalvelujen taso on keskinertainen (Selby ym. 2007).

Repoveden alueet siirtyivät 1910-luvulla Kymi-yhtiön haltuun ja metsätalouskäyttöön. Vuonna 2001 UPM-Kymmene lahjoitti Suomen valtiolle kolmasosan tulevan kansallispuiston maista sekä esitti Aarnikotkan metsän luonnonsuojelualueen perustamista. Repoveden kansallispuisto perustettiin 1. tammikuuta 2003. Aarnikotkan metsän luonnonsuojelualue on UPM-Kymmene Oyj:n omistama yksityinen suojelualue, jonka hoidosta vastaa kuitenkin Metsähallitus (esim. Häyrinen ym. 2003, Hemmilä 2008).

Suuri osa Repoveden alueesta on ollut metsätalouden käytössä. Osa luonnosta on kuitenkin säilynyt koskemattomana. Suojelun myötä osa talousmetsistä tullaan palauttamaan ennallistamalla luonnontilaisiksi.

Repoveden alue oli ollut retkeilykohde jo ennen kansallispuiston perustamista. Kuitenkin vielä 1990-luvun alussa retkeilijöitä oli noin 3 000 vuodessa, mutta retkeilijöiden määrä kasvoi nopeasti ollen vuonna 2002 noin 40 000. Vuonna 2007 kävijöitä kansallispuistossa oli jo noin 70 000 (Metsähallitus 2008) ja vuonna 2008 jo noin 74 500 (Metsähallitus 2009, 2010). Kävijöiden keskimääräinen rahankäyttö vuonna 2008 oli 22 euroa ja tulovaikutus alueelle 1,6 miljoonaa euroa. Kokonaistyöllisyysvaikutukset olivat 20 henkilötyövuotta (Metsähallitus 2009).

Kansallispuiston tutkimuksen teon aikainen sijaintikunta Valkeala (nykyisin osa Kouvolaan) sijaitsi Pohjois-Kymenlaaksossa hyvien tieyhteyksien varrella. Helsingistä matkaa kertyy 140 km. Valkeala oli kokonaispinta-alaltaan noin 1 004 km². Aukkaita kunnassa oli ennen Kouvolaan yhdistämistä reilut 11 000 (taulukko 2.3). Valkealan työttömyysaste oli vuoden 2007 lopussa 7 prosenttia. Valkeala luokiteltiin tutkimuksen ensimmäisessä osahankkeessa sosio-taloudellisen ominaisuuksien perusteella nk. kasvukunnaksi (Selby ym. 2007). Valkeala liitettiin Kouvolaan vuoden 2009 alussa.

Mäntyharju on Itä-Suomen läänissä oleva kunta. Siellä on noin nykyisin 6 600 asukasta. Pinta-alaa Mäntyharjussa on noin 1 210 km², josta vesistöjä on noin 230 km². Mäntyharju on erityisesti loma-asutuskunta. Siellä on noin 4 400 loma-asuntoa. Nähtävyyksinä on mainittu esimerkiksi taidekeskus Salmela ja Suomen toiseksi suurin puukirkko (Mäntyharjun kunta 2008).

Taulukko 2.3. Eräitä taustatietoja Repoveden kansallispuiston sijaintikunnista.

Ominaisuus	Valkeala (nykyisin osa Kouvola)	Mäntyharju
Ryhmittely Matkailullisten voimavarojen mukaan	Maisema & loma-asutuksen kunta	Maisema & loma-asutuksen kunta
Kuntatyyppi	Kasvukunta	Taantuva kunta
Väestömäärä 2003	11 200	7 000
Väestönmuutos 1990–2003, %	-0.7	-10.8
Väestö, yli 65 v., %	15	24
Teollisuuden työpaikkojen osuus v. 2000, %	26	33
Palvelujen työpaikkojen osuus v. 2000, %	62	51
Alkutuotannon työpaikkojen osuus v. 2000, %	10	14
Maatilojen lukumäärän muutos 1990–2000, %	-39	-52

Lähteet: Selby ym. 2007, Tilastokeskus 2008.

2.5 Maaseudun elinkeinojen kehittäminen

Maaseutupolitiikan tavoitteena on taata elinvoimainen ja toimiva maaseutu. Tämä edellyttää asu-
misen, työn tekemisen ja yrittämisen edellytysten parantamista. Maaseutupoliittisen erityisohjel-
man (2007–2010) eräänä tavoitteena on myös virkistyskäytön ja luontoon perustuvan matkailun
kehittäminen (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2007). Matkailua voi kehittää muun muassa
edistämällä teemamatkailua ja yritysten verkostoitumista.

Ohjelmakaudelle 2007–2013 Suomeen on laadittu yksi kansallinen maaseudun kehittämisstra-
tegia, jota toteuttavat Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelmat. Maa-
ja metsätalousministeriö vastaa Suomen maaseudun kehittämisstrategian sekä Manner-Suomen
maaseudun kehittämisohjelmasta (Maa- ja metsätalousministeriö 2008).

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman keskeisenä tavoitteena on työtilaisuuksien ja toi-
meentulomahdollisuuksien lisääminen. Maaseudun kehittäminen tapahtuu erilaisten kehittämis-
hankkeiden sekä yritystukien kautta. Ohjelmasta tuetaan sen tavoitteita toteuttavien, maaseudun
yritystoimintaa monipuolistavien yritysten perustamista, kehittämistä ja laajentamista. Avustusta
on mahdollista saada investointeihin, yritysten kehittämiseen ja ensimmäisten vieraiden työnteki-
jöiden palkkakustannuksiin. Maaseudun yritystoiminnan tukia voi hakea alueellisilta TE-keskuk-
silta (nykyisin ELY-keskuksilta) tai paikallisilta Leader-toimintaryhmiltä (Maaseutuvirasto 2008).

Maaseutuelinkeinojen kehittäminen on yksi ELY -keskuksen tehtävistä ja maaseudun elinvoimai-
suuden edellytyksistä. Maaseudun elinkeinoja kehitetään tukemalla maatilojen ja muiden maa-
seutuyritysten investointeja ja kehittämistä.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma rahoittaa Leader-ryhmiä. Ohjelmakaudella 2007–
2013 Suomessa toimii 55 paikallista toimintaryhmää. Toimintaryhmät ovat rekisteröityjä maaseu-
dun kehittämisyhdistyksiä. Niiden hallitukset muodostetaan kolmikantaperiaatteella: edustettuna
ovat maaseudun asukkaat sekä kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen edustajat. Ryhmät saavat
vuosittain käyttöönsä tietyn summan julkista rahaa, jolla ne rahoittavat valitsemansa hankkeet
omalla toiminta-alueellaan. Tavallisesti toimintaryhmät toimivat seutukunnan kokoisilla alueilla
(keskimäärin 40 000 asukasta). Alueiden kunnat sitoutuvat ryhmien toimintaan.

Matkailutoimialalla ja erityisesti kansallispuistomatkailun ollessa kyseessä myös yhteistyö julkisen ja yksityisen sektorin kesken sekä myös yksityisen sektorin sisällä on välttämätöntä. Yritysten yhteistyö esimerkiksi Metsähallituksen kanssa on kuitenkin ollut suhteellisen vähäistä (Tunturi 2008). Yhteistyö alan sisällä lisää alan näkyvyyttä ja tuo tehoa markkinointiin. Ryymin (2005) mukaan Suomessa on varsin kattava alueellisten matkailuorganisaatioiden verkko, joka vastaa alueiden markkinoinnista. Aktiivinen yhteistyö on mahdollistanut myös verkostoitumisen.

3 Kansallispuistojen lähialueiden asukkaiden suhtautuminen kansallispuistoon

3.1 Asukkaiden kokemat hyödyt ja haitat

Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden kansallispuistojen lähialueiden asukkaiden käsityksiä ja suhtautumista kansallispuistoon sekä heidän kansallispuistosta kokemiaan hyötyjä ja haittoja selvitettiin kirjekyselytutkimuksin. Kirjekyselyt lähetettiin kaikkiin kotitalouksiin tietyillä postinumeroalueilla kullakin tutkimusalueella (ks. myös Petäjistö ja Selby 2008, Suomi ym. 2008, Petäjistö ja Selby 2009b).

Asukkaat suhtautuivat kansallispuistoon myönteisesti. Kaikkien kolmen kansallispuiston lähialueiden asukkaat kokivat pääsääntöisesti, että puiston vaikutus alueelle ja seudun kehittymiseen oli ollut positiivinen. Kansallispuistot olivat asukkaiden mielestä lisänneet paikkakunnan tunnettuutta kaikilla alueilla. Osa asukkaista näki myönteisten vaikutusten johtuvan myös alueelle syntyneistä uusista palveluista ja yrityksistä. Kielteiseksi puiston vaikutuksen katsoi vain harva vastaaja.

Kansallispuistojen välillä oli kuitenkin merkittäviä eroja. Linnansaaren kansallispuiston lähialueiden asukkaista 72, Seitsemisen lähialueiden asukkaista 71 ja Repoveden kansallispuiston lähialueiden asukkaista 67 prosenttia näki vaikutuksen myönteisenä. Linnansaaren alueella asukkaat suhtautuivat vaikutuksiin muita ristiriitaisemmin, sillä siellä neljä prosenttia asukkaista katsoi vaikutusten olleen kielteisiä. Muilla alueilla vain muutama asukas piti vaikutuksia kielteisinä.

Kansallispuistot olivat tuottaneet lähialueiden asukkaille myös henkilökohtaisia hyötyjä. Puistot poikkesivat tässä suhteessa kuitenkin toisistaan. Seitsemisen kansallispuisto oli tutkimusaineiston perusteella tarjonnut lähialueiden asukkaille muita puistoja useammin ja Repoveden kansallispuisto muita harvemmin joko suoraan tai välillisesti työtä. Silloin joko vastaaja tai hänen perheenjäsenensä oli tai oli ollut töissä kansallispuistossa (esimerkiksi Metsähallituksen palveluksessa) tai yrityksessä, joka tuottaa palveluja kansallispuiston kävijöille. Yhteensä 14 prosenttia vastanneista Seitsemisen lähialueiden asukkaista ilmoitti hyötynensä taloudellisesti kansallispuistosta. Vastaava osuus oli Linnansaareissa kahdeksan ja Repovedellä kuusi prosenttia.

Seitsemisen lähialueen vastaajista noin kolmella prosentilla oli oma yritys, joka hyödynsi puiston matkailijavirtoja. Kaikkein vähiten tällaisia itsenäisiä yrittäjiä oli Repoveden alueella. Repoveden alueella oli kuitenkin suhteellisesti eniten niitä, jotka suunnittelivat kansallispuistovieraita palvelevan oman yrityksen perustamista lähitulevaisuudessa. Kansallispuistosta tai kansallispuistomatkailusta saatujen tulojen osuus kokonaistuloista kaikilla alueilla oli kuitenkin suhteellisen vähäinen.

Taulukko 3.1. Asukkaiden arvio häiriötekijöiden lisääntymisestä tutkimusalueilla, % vastanneista arvioi lisääntyneen.

Arvioi lisääntyneen	Linnansaari, % vastanneista	Seitseminen, % vastanneista	Repovesi, % vastanneista
Rikollisuus ja vahingonteko $\chi^2 = 23,474$, $df=4$, $p=0,000$	6	4	15
Roskaaminen $\chi^2 = 22,231$, $df=4$, $p=0,000$	27	20	37
Vaaratekijät (esim. liikenne) $\chi^2 = 62,75$, $df=4$, $p=0,000$	11	19	35
Melu ja muut häiriötekijät $\chi^2 = 12,379$, $df=4$, $p=0,015$	15	9	16

Lähde: Petäjäistö ja Selby 2009b.

Kansallispuistot voivat tuottaa myös erilaisia haittoja ympäristönsä asukkaille. Tällaisia haittoja voivat olla esimerkiksi kansallispuiston perustamisvaiheessa työpaikan tai elinkeinon menetyks, maa-alueiden luovuttaminen, tai metsästys- ja kalastusoikeuden menettäminen. Linnansaaren kansallispuiston lähialueiden asukkaat olivat kokeneet tämänkaltaisia haittoja kansallispuistosta muiden alueiden asukkaita useammin. Tämä johtunee ennen kaikkea siitä, että Linnansaaren kansallispuistoa on laajennettu pääosin yksityismaille (vuosina 1982 ja 2006), ja silloin on jouduttu tekemään myös maiden pakkolunastuksia (luku 2.2).

Kansallispuistomatkailu ja kävijät saattavat aiheuttaa haittoja ja häiriöitä sekä myös taloudellista haittaa paikkakunnan asukkaille. Kansallispuistovieraiden aiheuttamien haittojen oli havaittu viime aikoina lisääntyneen eniten Repoveden seudulla. Siellä asukkaat arvioivat rikollisuuden tai vahingonteon, roskaamisen ja vaaratekijöiden lisääntyneen selkeästi muita alueita enemmän (taulukko 3.1). Erot olivat tilastollisesti merkitseviä. Tämä johtunee Repoveden alueen nykyisestä suuresta kävijämäärästä (yli 70 000 kävijää/vuosi) ja sen nopeasta kasvusta (luku 2.4).

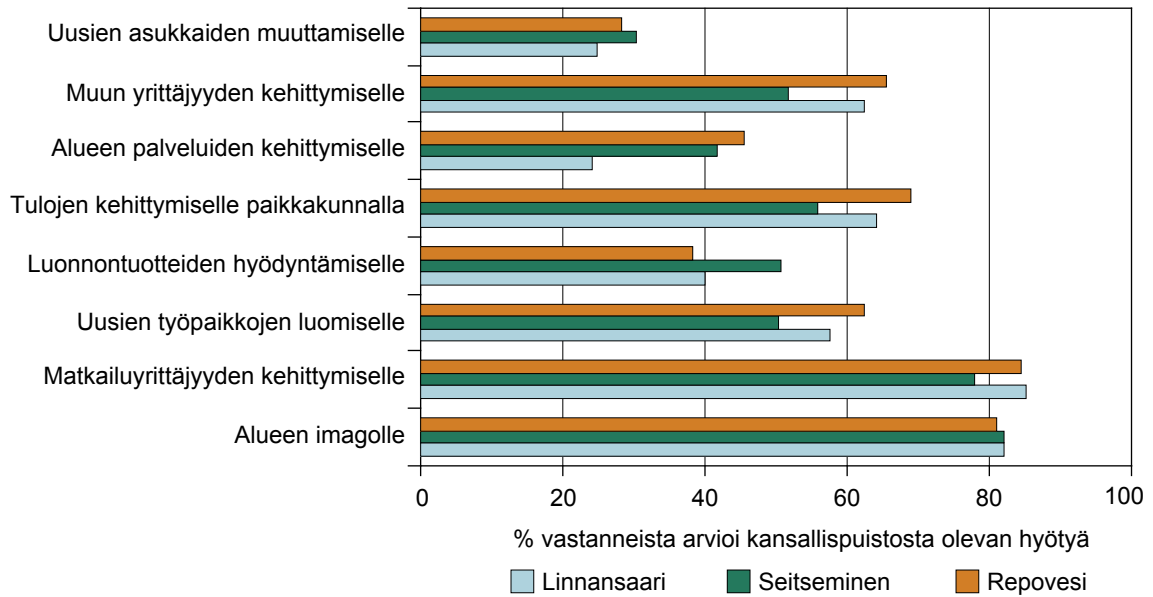
3.2 Tulevaisuuden näkymät asukkaiden näkökulmasta

Kaikilla kolmella tutkimusalueella kartoitettiin myös alueen tulevaa kehitystä ja tulevaisuuden näkymiä. Asukkaita pyydettiin arvioimaan kansallispuiston odotettavissa olevia vaikutuksia eri toimialoille ja tulevaisuuden kehitykseen.

Asukkaat uskoivat kansallispuiston vaikuttavan myönteisesti tulevaisuudessakin. Suurin osa, eli yli 80 prosenttia vastanneista asukkaista uskoi kansallispuiston parantavan asuinalueen imagoa. Tässä suhteessa alueet eivät poikenneet toisistaan. Kansallispuiston arvioitiin vaikuttavan myös kaikilla kolmella alueella matkailuyrittäjyyden kehittymiseen positiivisesti tulevina vuosina (kuva 3.1). Kuvasta 3.1 ilmenee myös selkeästi, että asukkaat näkevät kansallispuiston vaikutukset eri alueilla monessa suhteessa toisistaan poikkeaviksi. Repoveden alueella asukkaat uskovat muita alueita useammin kansallispuiston vaikuttavan kehitykseen positiivisesti. Kuitenkin myös Linnansaaren lähialueilla monet asukkaat näkivät tulevaisuuden kehityksen positiivisena. Seitsemisen lähialueen asukkaat eivät kaikilta osin usko kansallispuiston merkitystä yhtä tärkeäksi. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä.

Repoveden ja Linnansaaren alueilla uskottiin kansallispuiston vaikuttavan tulojen, muun yrittäjyyden, uusien työpaikkojen positiiviseen kehittymiseen. Seitsemisen kansallispuiston lähialueil-

Kuva 3.1. Asukkaiden arvio kansallispuistojen vaikutuksista tulevaisuudessa. (Lähde: Petäjistö ja Selby 2009b)

la asukkaat olivat arvioissaan varovaisempia. Kansallispuiston ja kansallispuistomatkailun uskottiin vaikuttavan positiivisesti myös alueen palvelujen kehittymiseen tulevaisuudessa Repoveden alueella useammin kuin muilla alueilla. Linnansaaren alueella vain suhteellisen harva vastaaja uskoi kansallispuiston vaikuttavan myönteisesti palvelujen kehittymiseen.

3.3 Asukkaiden asenteet

Asukkaita pyydettiin kertomaan mielipiteensä 5-portaista asteikkoa käyttäen maaseutua, matkailua, kansallispuistoja ja suojelua koskeviin väittämiin. Vastausten perusteella muodostettiin pääkomponenttianalyysien avulla pääkomponentteja – asenneulottuvuuksia, joiden avulla asukkaat ryhmiteltiin edelleen asenneryhmiin (ks. myös Petäjistö ja Selby 2008, 2009b, Suomi ym. 2008).

Analyysien perusteella sekä Linnansaaren, Seitsemisen että Repoveden lähialueiden asukkaiden joukosta löydettiin luonnonsuojeluun ja kansallispuistomatkailuun myönteisesti ja kielteisesti suhtautuvia. Asukkaiden osallistaminen suunnitteluun nousi esiin tärkeänä tekijänä kaikilla alueilla.

Rakennetut pääkomponentit olivat:

Pääkomponentti *Suojelun ja matkailun hyödyt*. Se oli kaikilla alueilla sisällöltään likimain sama. Siinä latautuivat voimakkaan positiivisesti väittämät, joissa painottuvat luonnonsuojelualueiden ja matkailun positiiviset vaikutukset yrityksille ja alueelle. Pääkomponenttien järjestys kuitenkin vaihteli alueittain. Repoveden kohdalla se on ensimmäinen pääkomponentti ja se selitti aineiston varianssista eniten. Linnansaaren osalta väittämä ”Enemmän metsiä ja erilaisia luontotyyppialueita pitäisi suojella” ei saanut positiivista latausta, niin kuin muilla alueilla. Tämä johtunee siitä, että Linnansaaren kansallispuistoa on laajennettu jo kaksi kertaa, viimeksi vuonna 2006. Laajennukset on toteutettu liittäen yksityismaita kansallispuistoon.

Pääkomponentti *Uhka luonnolle ja alueelle* oli myös kaikilla alueilla samankaltainen. Siinä saivat voimakkaat positiiviset lataukset sellaiset väittämät, joiden mukaan matkailu tuhoaa erämaako-

muksen, uhkaa luontoa ja lisää luonnon saastumista. Positiivisen latauksen saivat myös muuttajat, joissa matkailun merkitys alueelle ja sen asukkaille ja asumisviihtyvyydelle nähtiin kielteisenä.

Pääkomponentissa *Paikallisilla ehdoilla* sai voimakkaan positiivisen latauksen ehto, jonka mukaan luonnonsuojelua voidaan lisätä vain, jos se ei aiheuta haittaa maaseudun asukkaille ja yrittäjille. Suojelualueiden nähdään vaikeuttavan muiden elinkeinojen ja myös metsätalouden harjoittamista. Tämä painottui erityisesti Repoveden alueella.

Asenneulottuvuuksien perusteella muodostettiin kullakin alueella viisi asenneryhmää. Pääsääntöisesti ryhmät eri alueilla muistuttivat toisiaan. Yhteenvetona asenneryhmistä voidaan sanoa, että ainoastaan Repoveden alueella oli löydettävissä asenneryhmä, jossa ilman ehtoja, uhkia ja pelkoja uskottiin suojelun ja matkailun tuovan taloudellisia hyötyjä alueelle ja yritystoiminnalle. Tähän ryhmään luokittui yli puolet Repoveden kansallispuiston lähialueen asukkaista. Myös Seitsemisen ja Linnansaaren kansallispuistojen lähialueilta voitiin identifioida asenneryhmät, joissa nähtiin matkailun tuomat taloudelliset hyödyt. Kuitenkin näissä ryhmissä mietittiin myös matkailun tuomia uhkia luonnolle ja alueelle. Kaikilla vertailualueilla voitiin identifioida myös matkailuun hyvin kriittisesti suhtautuva asenneryhmä, jossa uskottiin matkailun olevan uhka luonnolle ja lisäävän luonnon saastumista. Matkailusta ei kuitenkaan koettu saatavan hyötyä alueelle. Repoveden lähialueiden vastanneista asukkaista tällaiseen asenneryhmään luokittui ainoastaan kaksi vastaajaa. Muilla vertailualueilla näin kriittisesti suhtautuvia oli huomattavasti enemmän. Seitsemisen alueella tähän asenneryhmään luokittui 11 ja Linnansaaren alueella 21 prosenttia vastaajista.

4 Maaseudun matkailupalvelujen kysynnän muodostuminen kansallispuistoseuduilla

4.1 Tutkimuksen tausta, tutkimuskysymykset, aineistot ja menetelmät

Kansallispuiston kävijät ovat potentiaalisia kansallispuistoa ympäröivän maaseudun matkailupalvelujen käyttäjiä. Parhaimmillaan matkailija kokee sekä kansallispuiston että sen ympäristön vetovoimaisena kokonaisuutena, mistä löytyy nähtävää ja tekemistä useammaksikin päiväksi. Kansallispuiston kävijävierailun ja maaseudun elinvoimaisuuden välinen yhteys toteutuu tilanteessa, missä kansallispuistomatkailija valitsee matkakohteensa. Matkailumarkkinointi usein kohdistetaan uusiin kävijöihin ja unohdetaan jo seudulla vierailleet mahdollisina uudelleenkävijöinä. Kuitenkin vakiintuneet asiakkaat ovat matkailupalvelujen kysynnän kannalta tärkeä ja usein merkittävä ryhmä, sillä heidän palvelutarpeensa on uusia asiakkaita helpommin ennakoitavissa. Kansallispuistoissakin 'vanhojen' kävijöiden ryhmälle palvelujen tarjonta voidaan kohdistaa tarkemmin kuin muille. Ymmärtämällä 'vanhojen' kävijöiden matkakohteen valintaan vaikuttavia tekijöitä ja niiden liittymistä matkailupalvelutarjontaan, saadaan samalla valaistusta myös uusien mahdollisten kansallispuistomatkailijoiden tarpeista ja kiinnostuksen kohteista.

Tämä osatutkimus kohdistui kansallispuistokävijöiden taholta tulevaan kysyntään kansallispuistoja ympäröivän maaseudun tarjoamiin matkailupalveluihin. Mielenkiinnon kohteena oli, missä määrin maaseudun tarjoamat matkailupalvelut tai muut ympäröivään maaseutuun liittyvät tekijät selittävät kansallispuistovierailukohteen valintaa. Lisäksi tutkittiin sitä, minkälaisia yhteyksiä nykyisillä kansallispuiston kävijöillä on maaseudulle, minkälaisia asenteita ja mielenkiintoa heillä on maaseutua kohtaan, ja miten vahva aikomus heillä on käydä kansallispuistossa ja kansallispuistopaikkakunnalla uudestaan. Näiden tekijöiden avulla oli mahdollista saada aikaisempaa

parempi käsitys siitä, mitkä tekijät voisivat selittää kansallispuistokävijöiden kiinnostusta palata matkailemaan kansallispuistoseuduille.

Kansallispuistojen kävijöille tehtiin kyselytutkimus kussakin tapaustutkimuksen kohteena olleessa kansallispuistossa. Kyselyt toteutettiin Metsähallituksen kävijätutkimusaineistojen keruun yhteydessä niin, että Metsähallituksen kyselijät antoivat Metsäntutkimuslaitoksen lomakkeen palautuskirjekuorineen kaikille kävijätutkimukseen osallistuneille. Metsähallituksen kävijätutkimuslomakkeet ja Metsäntutkimuslaitoksen lomakkeet numeroitiin niin, että tietojen yhdistäminen jälkikäteen oli mahdollista. Seitsemisen ja Linnansaaren kansallispuistoissa kyselyt toteutettiin kesällä 2006 (Seitsemisessä 15.5.–19.10. ja Linnansaarella 20.5.–30.9) ja Repoveden kansallispuistossa kesällä 2007 (21.5.–1.10.). Seitsemisessä saatiin 342 havaintoa ja vastausprosentti oli 72, Linnansaarella havaintoja saatiin 214 ja vastausprosentti oli 63, ja Repovedellä saatujen havaintojen määrä oli 168 sekä jaettujen lomakkeiden palautusosuus oli 68.

Kyselylomakkeen kysymykset koskivat kävijöiden kokemuksia ja tyytyväisyyttä maaseudun matkailupalveluihin (liikenne-, vähittäiskauppa-, majoitus-, kahvila- ja ravintola-, huoltamo- ja ohjelmapalvelut, paikallisten ystävällisyyteen, sekä maisemiin ja maaseutu ympäristön ominaisuuksiin kuten ympäristön siisteyteen, rauhallisuuteen ja turvallisuuteen). Toinen tärkeä kysymys koski aikomusta vierailla kansallispuistossa ja seudulla uudestaan. Paikkaansitoutumista kysyttiin osana uudelleenkäyntiaikomusten mahdollisia selittäviä tekijöitä. Näiden lisäksi kysyttiin vastaajan sosiaalisia yhteyksiä kyseiselle maaseudulle, sekä kyseiseen maaseutuun liittyviä arvostuksia ja vierailun odotusten täyttymistä. Lisäksi kysyttiin vastaajan yleisiä asenteita sekä maaseutua että suojelualueita kohtaan. Taustatekijöistä kysyttiin asumiskokemuksia maaseudulla, yöpymistä seudulla, kansallispuistossa käyntien määrää viimeisen viiden vuoden aikana ja aikaisemmin yhteensä, sekä sosioekonomista asemaa, asuinkunnan tyyppiä (kaupunki-maaseutu) sekä kotitalouden tuloja ja henkilömäärää. Metsähallituksen kävijätutkimuslomakkeesta saatiin käyttöön taustamuuttujista vastaajan ikä, sukupuoli, kotikunta- ja maakunta, oliko kansallispuisto matkan ainoa kohde vai yksi useammasta sekä matkakustannukset.

Tässä raportissa esiteltävien tulosten raportointiin käytettiin tavanomaisia kuvaavia tilastollisia menetelmiä kuten jakaumia ja keskilukuja. Kävijöiden matkailupalvelukiinnostusta kuvaavat tulokset saatiin käyttämällä muun muassa faktori- ja ryhmittelyanalyysijä (kts. Sievänen ym. 2010) ja uudelleenkäyntiaikomukseen vaikuttavien tekijöiden analysoimiseksi rakenneyhtälömalleja (kts. Neuvonen ym. 2010b).

4.2 Kansallispuiston kävijät ja lähtöalueet

Kansallispuistomatkailemisen kysynnän kuvaamiseksi mielenkiinto kohdistuu ensimmäiseksi kansallispuistokävijän sosioekonomiseen profiliin. Kävijän sosioekonomista taustaa kuvaavien tietojen perusteella Linnansaaren kansallispuiston ja Repoveden kansallispuiston kävijöiden joukossa oli enemmistö miehiä, ja Seitsemisen kansallispuistossa kävijöistä oli enemmistö naisia. Kävijöiden keski-ikä oli 40 vuotta. Repovedellä kävijät olivat keskimäärin hieman nuorempia kuin kävijät Seitsemisessä tai Linnansaarella. Koulutustasoltaan kansallispuistokävijät olivat selvästi muuta väestöä korkeammin koulutettuja (taulukko 4.1).

Tutkimuksen kohteena olevien kansallispuistojen kävijöiden tärkeimpiä lähtöalueita olivat kaikissa kolmessa tapauksessa Uusimaa sekä kunkin puiston lähimaakunnat. Seitsemisen kävijät tulivat Pirkanmaalta ja Satakunnasta, Linnansaaren kävijät Etelä- ja Pohjois-Savosta ja Repoveden

Taulukko 4.1. Kävijöiden sosioekonomiset taustatekijät.

	Linnansaari	Seitseminen	Repovesi	Kaikki yhteensä	X ² -testisuure (p-arvo)
% kävijöistä					
Miehiä	59 ^B	48 ^A	56 ^{AB}	54	10,243 (0,006)
Ikä	42 ^{AB}	44 ^A	34 ^B	40	44,267 (<0,0001)
Korkeakoulututkinto	42	41	38	40	1,475 (0,478)

A ja B kirjaimet osoittavat ryhmien välisiä tilastollisia eroja.

Taulukko 4.2 Kansallispuistojen kävijöiden lähtöalueet, osuus kunkin kansallispuiston kävijämäärästä.

Maakunnat	Linnansaari	Seitseminen	Repovesi
Osuus kävijöistä %, 2006–2007			
Uusimaa	25,4	18,4	29,9
Varsinais-Suomi	2,2	4,2	0,7
Itä-Uudenmaan	0,7	0,4	.
Satakunta	1,1	7,5	0,3
Kanta-Häme	0,4	1,8	2
Pirkanmaa	5,1	56,1	2
Päijät-Häme	0,7	0,9	10,4
Kymenlaakson	1,1	0,9	31,9
Etelä-Karjala	3,3	.	7,7
Etelä-Savo	25	0,2	3,7
Pohjois-Savo	17,4	0,9	0,7
Pohjois-Karjala	4,3	0,9	2,7
Keski-Suomi	8,7	3,3	1
Etelä-Pohjanmaa		3,3	0,3
Pohjanmaa	0,7	0,4	1,7
Keski-Pohjanmaa	1,1	.	.
Pohjois-Pohjanmaa	2,2	0,7	1
Kainuu		0,2	1,3
Lappi	0,7	0,4	2,7
Ahvenanmaa	.	.	.
Yhteensä	100	100	100

Lähteet: Metsähallituksen kävijätutkimukset; Hemmilä 2008, Pulkkinen ja Valta 2008, Tunturi 2008.

kävijät Kymenlaaksosta, Päijät-Hämeestä ja Etelä-Karjalasta. Kuitenkin kaikkiin kansallispuistoihin kävijöitä tuli myös lähes kaikkialta muualtakin Suomesta, joten kansallispuistojen virkistyskäytön väestöpohjan muodostaa koko maa (taulukko 4.2).

4.3 Kävijöiden sosiaaliset yhteydet kansallispuistoseudulle

Yli puolella kansallispuiston kävijöistä ei ollut sosiaalisia kontakteja kansallispuiston seudulle vaan heidän ainoa tapansa kohdata paikallisia ihmisiä tapahtui ostamalla matkailu- ja muita palveluja kansallispuistopaikkakunnalla (taulukko 4.3). Lähes puolelle (43–49 %) kävijöistä kansallispuisto oli pääasiallinen syy tulla seudulle. Vastaavasti noin 40 % kävijöistä ilmoitti, että heillä oli sukulaisia tai ystäviä seudulla, joka oli mahdollisesti toinen pääasiallinen syy vierailulla seudulla. Seitsemisen kävijöiden joukosta melkein neljännes oli henkilöitä, joilla on vapaa-ajan asunto

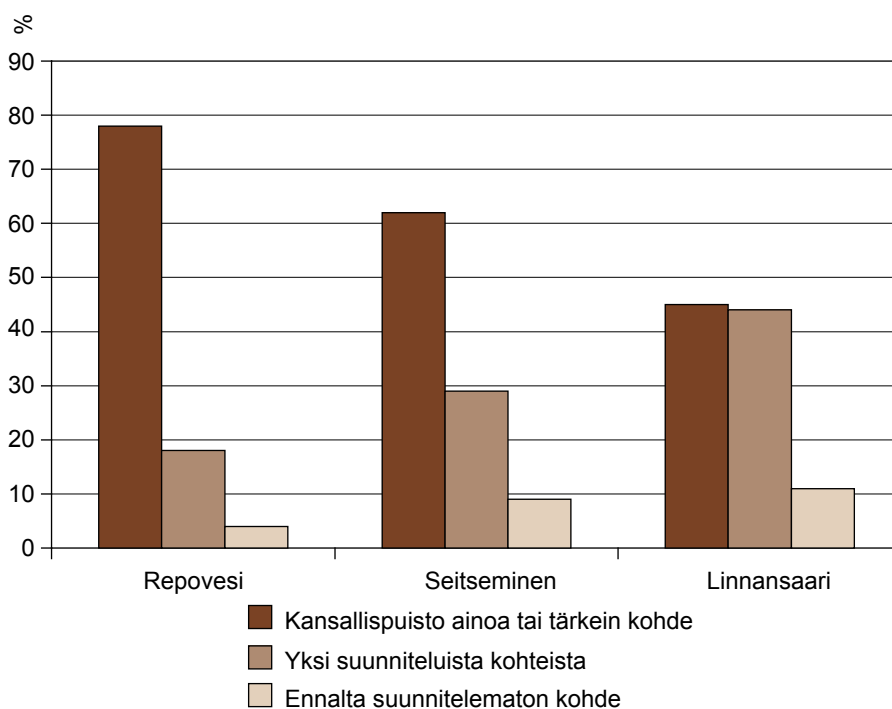
Taulukko 4.3. Kävijöiden sosiaaliset yhteydet kansallispuiston lähiseutuun.

	Linnansaari	Seitseminen	Repovesi
	% kävijöistä		
Seudulla asuu sukulaisia, ystäviä tai tuttavvia.	38	43	41
Yhteydet paikalliseen väestöön tapahtuvat vain palveluja käyttäessä.	56	59	59
Kansallispuisto on seudulla vierailun pääasiallinen syy.	49	44	43
Osallistuu säännöllisesti seudun tapahtumiin	8	7	5
Muut kuin kansallispuistoon liittyvät harrastukset tuovat seudulle.	25	31	23
Seudulla on vakituinen vapaa-ajan viettopaikka.	16	23	16
Jokin muu syy, jonka takia vierailee säännöllisesti seudulla.	22	21	19

seudulla. Vapaa-ajan asujat ovat mahdollisia puiston säännöllisiä kävijöitä yhdessä niiden kanssa, joilla on muita sosiaalisia siteitä seudulle.

4.4 Käyntien useus ja uudelleenkäyntiaikomus

Kansallispuistojen kävijät olivat käyneet viimeisen viiden vuoden aikana keskimäärin 8 kertaa siinä puistossa, jossa heitä haastateltiin. Linnansaassa oli käyty vähiten (6,9 kertaa) ja Repovedellä useimmin (9,3 kertaa). Linnansaassa toisaalta viivytään noin vuorokausi pitempään kuin muissa kansallispuistoissa, joskin Linnansaaren kohdalla puisto oli harvemmin matkailijan ainoa matkakohde verrattuna muiden puistojen kävijöihin. Repovedellä neljä viidestä kävijästä ilmoitti kansallispuiston olleen matkan ainoa kohde, kun taas Linnansaassa vastaava luku oli vain 45 % (kuva 4.1).

Kuva 4.1. Kansallispuiston tärkeys matkakohteena. (Lähde: Metsähallitus 2009)

Näkökulmaa kansallispuistokävijöiden matkailuun antaa myös se, että Linnansaaren kävijöistä huomattavasti useampi (82 %) oli yöpynyt kansallispuiston seudulla kuin muiden puistojen kävijät (56 %). Kansallispuistossa kävijöiden käyntihistorian tunteminen antaa taustaa ymmärtää käyntiaikomusten takana vaikuttavia tekijöitä (taulukko 4.4).

Uudelleenkäyntiaikomusten suhteen puistojen kävijät erosivat myös toisistaan. Keskimäärin kaksi kolmesta ilmoitti aikovansa käydä puistossa tai puiston seudulla uudestaan. Linnansaaren kävijöistä yhtä moni aikoi käydä sekä puistossa että seudulla uudestaan (puistossa 64 % ja seudulla 64 %), ja myös Seitsemisessä luvut olivat lähellä toisiaan (puistossa 71 ja seudulla 68). Repovedellä käyntiaikomusten välillä oli varsin suuri ero: puistossa aikoi käydä 70 % kävijöistä mutta seudulla vain 55 %.

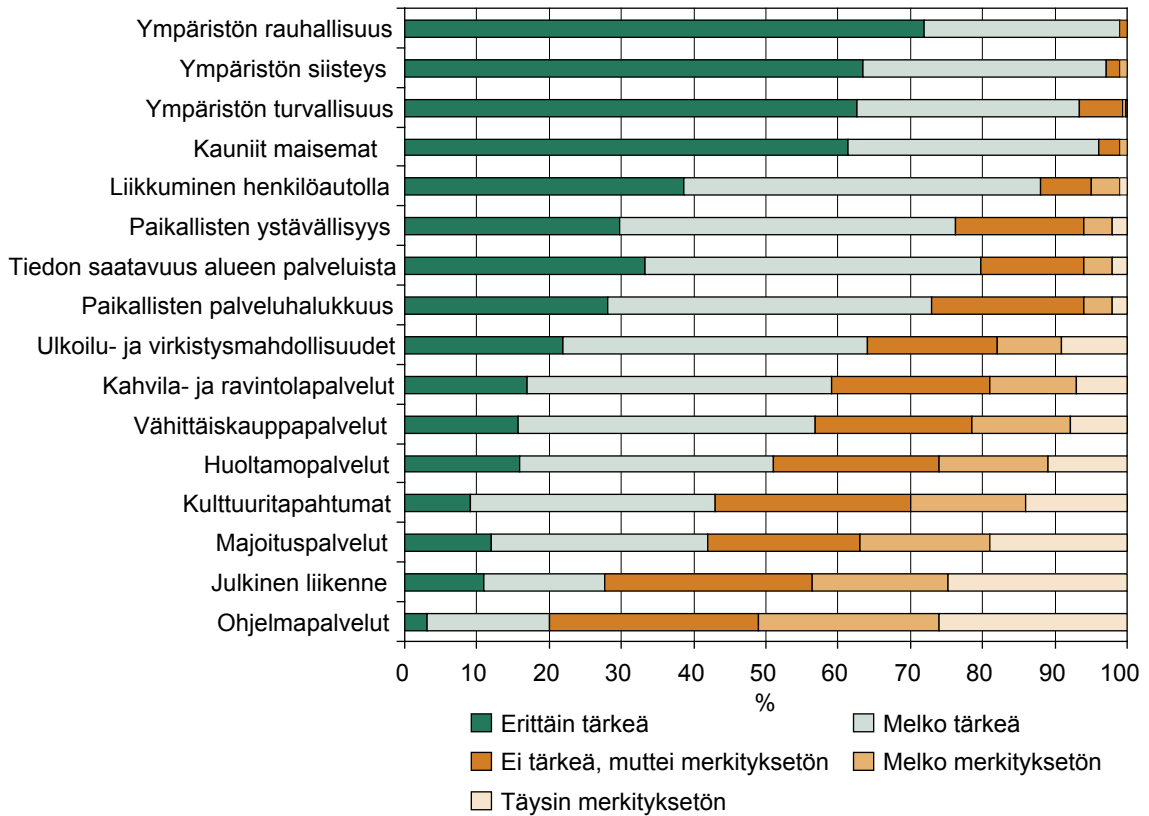
4.5 Kävijöiden suhtautuminen kansallispuistoseudun palveluihin ja ympäristöön

Kansallispuistokävijöiden mielipiteet ympäröivän maaseudun tarjoamista palveluista ja ympäristön laadusta käyvät ilmi kuvista 4.2–4.4. Kaikissa puistoissa kävijät korostivat ympäristön laatu-tekijöitä kuten kauniita maisemia, rauhallisuutta, siisteyttä ja turvallisuutta. Toiseksi tärkeimpiä viihtyisyystekijöitä kävijöiden mielestä olivat paikallisten ihmisten ystävällisyys sekä palvelujen tarjoajien palveluhalukkuus. Tiedon saatavuus palveluista oli myös tärkeää yli puolelle kävijöistä. Virkistys- ja ulkoilumahdollisuuksia piti tärkeinä yli puolet kävijöistä. Seuraaviksi tärkeyslistalle tulivat liikenneyhteydet ja palvelujen saatavuus, joiden merkitys vaihtelee eniten puistoittain.

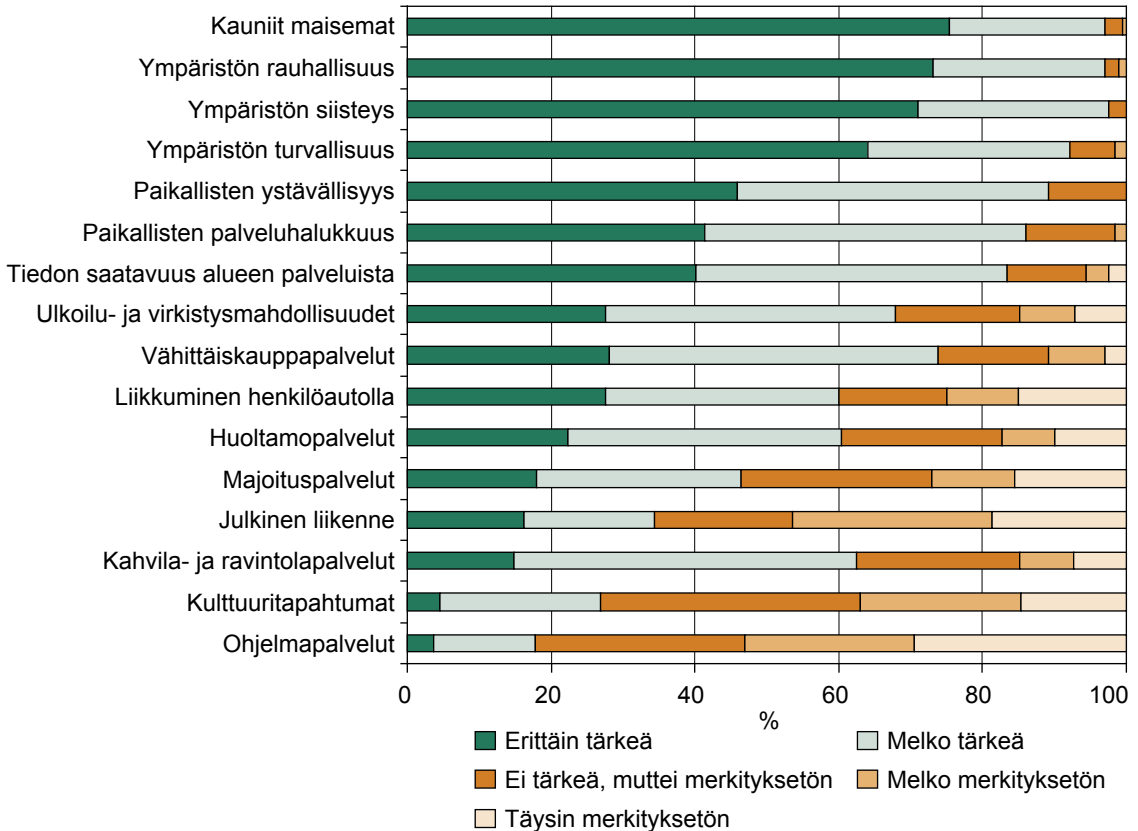
Taulukko 4.4. Kansallispuistojen kävijöiden aikaisemman käynnit, viimeisin puistossa käynti sekä käyntiaikomus puistossa tai alueella.

Käyntihistoria	Linnansaari	Seitseminen	Repovesi	Kaikki puistot	F-testisuure (p-arvo)
Käynnit puistossa viimeksi kuluneen 5 vuoden aikana	6,9	8,6	9,3	8,2	0,423 (0,656)
Viimeisin käynti puistossa					
Seurueen koko	5 ^A	6 ^{AB}	7 ^B	6	3,343 (0,036)
Käynnin kesto, vrk (kävijät, jotka yöpyneet alueella)	3 ^B	2 ^A	2 ^A	2	13,007 (0,000)
					χ^2 -testisuure (p-arvo)
Oliko puisto vierailun pääkohde, % vastaajista	45*	62*	79*	-	-
Yöpyi seudulla, % vastaajista	82 ^{AB}	56 ^A	56 ^A	63	21,331 (<0,0001)
Käyntiaikomus, % vastaajista					
Aikoo vierailla alueella uudelleen	64 ^{AB}	68 ^A	55 ^B	64	8,422 (0,015)
Aikoo vierailla puistossa uudelleen	64	71	70	69	2,504 (0,286)

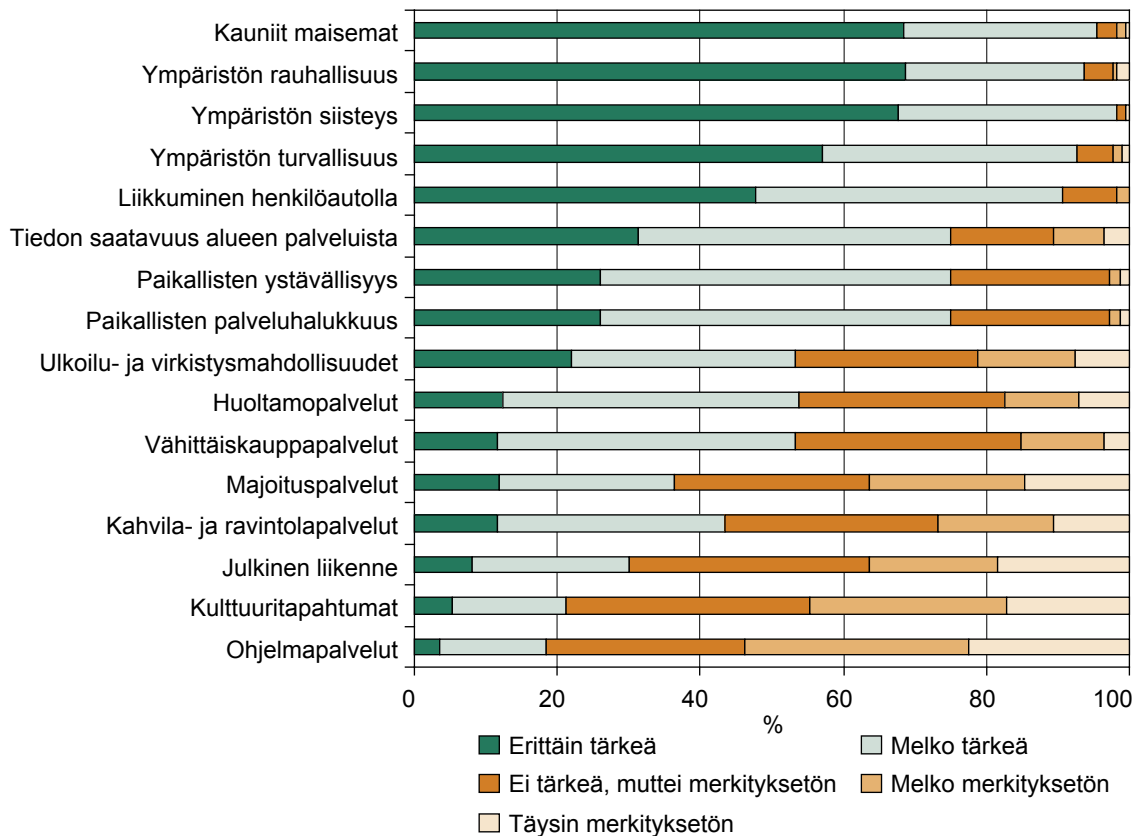
Kirjaimet A ja B osoittavat ryhmien välisiä tilastollisia eroja; * Metsähallituksen kävijätutkimuksesta

Kuva 4.2. Seitsemisen kävijöiden mielipiteet seudun palveluista ja ympäristöstä.

Kuva 4.3. Linnansaaren kävijöiden mielipiteet seudun palveluista ja ympäristöstä.

Kuva 4.4. Repoveden kävijöiden mielipiteet seudun palveluista ja ympäristöstä.

4.6 Kiinnostus maaseudun matkailupalveluihin sekä niiden käyttö

Matkailupalveluista ravintola-, kahvila- tai kioskipalvelut kiinnostivat suurinta osaa kävijöitä. Kyseisten ravitsemuspalveluiden käyttö oli myös parhaiten toteutunut Linnansaassa ja Seitsemisessä, mutta Repoveden kansallispuistojen kävijöistä vain viidennes oli käyttänyt ko. palveluja, vaikka lähes puolet olisi ollut kiinnostunut niistä. Lähes kaikkien muiden palvelujen kohdalla kiinnostuneiden osuudet oli huomattavasti suurempia kuin palveluja käyttäneiden osuudet. Tämä kuvastaa vahvasti sitä, että matkailupalvelujen kysyntä on nykyisellään suurempaa kuin tarjonta. Kaikkien puistojen kävijöistä noin kolmasosa oli kiinnostuneita muun muassa maaseudun tuotteiden ostamisesta eli suoramyymntoiminnasta, mutta harva oli onnistunut löytämään ostettavaa.

Erot palveluista kiinnostuneiden ja palvelujen käyttäjien osuuksien välillä olivat hieman pienempiä Linnansaaren kävijöiden joukossa verrattuna kahden muun puiston kävijöihin, ja Repoveden kävijöiden joukossa erot olivat kaikkien palvelujen osalta suurempia kuin muilla. Linnansaassakin olisi vahvistamiselle tilaa esimerkiksi kanootinvuokrauksessa, paikallisten tapahtumien järjestämisessä ja markkinoinnissa sekä aamiaismajoitustarjonnassa. Retkiluistelusta ja paikallisista tapahtumista kiinnostuneita oli lähes kolmannes. Seitsemisessä kaivattiin myös enemmän vesistöretkeilypalveluja kuten melontaretkiä ja kanootinvuokrausta, muita retkeilypalveluja sekä mökki- ja aamiaismajoitusmahdollisuuksia.

Repoveden kansallispuistoa ympäröivillä alueilla on matkailupalvelujen kysyntä olennaisesti suurempaa kuin tarjonta verrattuna kahden muun puiston kiinnostus-käyttö osuuksiin. Repovedellä kaivataan erityisen selvästi vesiretkeilypalveluja, mutta puutetta on myös majoituspalveluista tai saunan vuokraamismahdollisuudesta.

Taulukko 4.5. Vierailun aikana käytetyt matkailupalvelut sekä kiinnostus erilaisten palvelujen käyttöön Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden kansallispuistoissa.

Matkailupalvelu	Linnansaari		Seitseminen		Repovesi	
	Käytti,% kävijöistä	Kiinnostaa, % kävijöistä	Käytti,% kävijöistä	Kiinnostaa, % kävijöistä	Käytti,% kävijöistä	Kiinnostaa, % kävijöistä
Retkeilyreitit tai ladut muualla kuin kansallispuistossa	8	31	17	32	11	22
Opastettu vaellus/hiihtovaellus	2	11	3	16	8	14
Opastettu luontoretkeily	7	16	5	27	8	16
Opastettu sieniretki		12	.	21	.	9
Opastettu kalastusretkeily	2	14	.	12	.	11
Omatoiminen kalastusretkeily	23	41	5	25	8	24
Pyöräretkeily	2	20	4	22	1	17
Melontaretkeily	24	41	1	32	5	43
Lumikenkävaellus	.	23	.	14	.	22
Avantouinti	.	17	1	15	.	13
Maastoratsastus	.	16	.	14	.	19
Retkiluistelu	.	29	.	10	.	16
Kalliokiipeily*	.	22	-	-	.	24
Moottorikelkkasafari	.	13	.	7	.	11
Mönkijä/maastoautosafari	.	8	1	7	.	11
Hiihto-opetus	.	3	.	2	.	.
Järjestetty ateriointi nuotiolla	6	12	2	12	9	13
Risteily	6	26	-	-	-	-
Leirintäalue	26	37	9	22	3	19
Aamiaismajoitus	.	21	1	19	3	17
Maatilamajoitus	1	18	3	18	.	10
Mökin vuokraus	13	31	10	33	6	29
Ravintola-, kahvila-, tai kioskipalvelut	68	73	54	63	21	46
Pitopalvelu	3	7	2	7	2	5
Matkamuuksien ostaminen	13	26	11	27	3	16
Suoramyynti tilalta	3	36	7	39	2	34
Saunan tai savusaunan vuokraus	26	53	4	29	7	29
Juhlatilan vuokraus	.	4	1	6	.	8
Maatilan töihin osallistuminen	.	8	2	11	.	4
Maatilan eläimiin tutustuminen	6	18	32	37	.	14
Metsänhoitotöihin osallistuminen	.	7	1	10	.	4
Paikalliset tapahtumat	7	28	5	23	2	18
Maaseudun perinneilto	1	11	2	14	2	5
Opastettu kädentaitojen opettelu	1	15	2	24	.	13
Perinnemaisemien hoito	.	11	.	10	.	6
Kanoottien vuokraus	16	42	1	24	4	37
Soutuveeneiden vuokraus	3	21	1	18	2	20
Lumikenkien vuokraus	.	19	.	12	.	15
Retkeilyvälineiden vuokraus	2	11	1	7	.	7
Polkupyörän vuokraus	.	15	.	11	.	8
Suksien vuokraus	.	8	.	4	.	3
Moottorikelkan vuokraus	.	11	.	6	.	9
Muu	18	35	7	37	.	26

. = alle 1 %; - = ei kysytty; * = Linnansaarella omatoiminen, Repovedellä opastettu

4.7 Kävijöiden ryhmittely matkailupalveluihin kohdistuvan kiinnostuksen perusteella

Kolmen kansallispuiston kävijöiden kiinnostusta matkailupalveluja kohtaan mitattiin kahdella kysymyksellä: ensiksi onko käyttänyt kyseistä palvelua ja toiseksi olisiko vastaaja halukas tai kiinnostunut käyttämään kyseistä palvelua tulevaisuudessa. Mittaukset tiivistettiin faktorianalyysillä, jolloin saatiin viisi kiinnostuneisuusulottuvuutta. Nämä viisi ulottuvuutta kuvaavat kiinnostusta palveluihin, jotka liittyvät 1) ulkoiluharrastusmahdollisuuksiin, 2) maaseutuelämään ja kulttuuriin (kuten käden taitoihin), 3) retkiin motorisoitujen ulkoiluharrastusten merkeissä, 4) opastuspalveluihin ja opastettuihin retkiin sekä 5) majoituspalveluihin ja välinevuokraamiseen.

Kävijät ryhmiteltiin sen mukaan mistä palvelukokonaisuuksista he olivat kiinnostuneita. Tuloksena saatiin viisi ryhmää, jotka nimettiin “maaseudun ja ulkoilun ystäviksi” (23 % kävijöistä), “safariajajiksi” (25 % kävijöistä), “opastuksesta kiinnostuneiksi” (5 % kävijöistä), “majoitusta ja vuokrausmahdollisuutta hakeviksi” (18 % kävijöistä) sekä “omatoimisiksi” (29 % kävijöistä) eli niiksi, joiden kiinnostus palveluiden käyttöä kohtaan on vähäisempää kuin muissa ryhmissä eikä kohdistu erityisesti mihinkään tiettyyn kokonaisuuteen. Ryhmittelyanalyysi toistettiin myös kunkin puiston kävijöistä erikseen, mutta eri puistojen kävijöistä tehdyt ryhmittelyt eivät poikenneet toisistaan merkittävästi (taulukko 4.6).

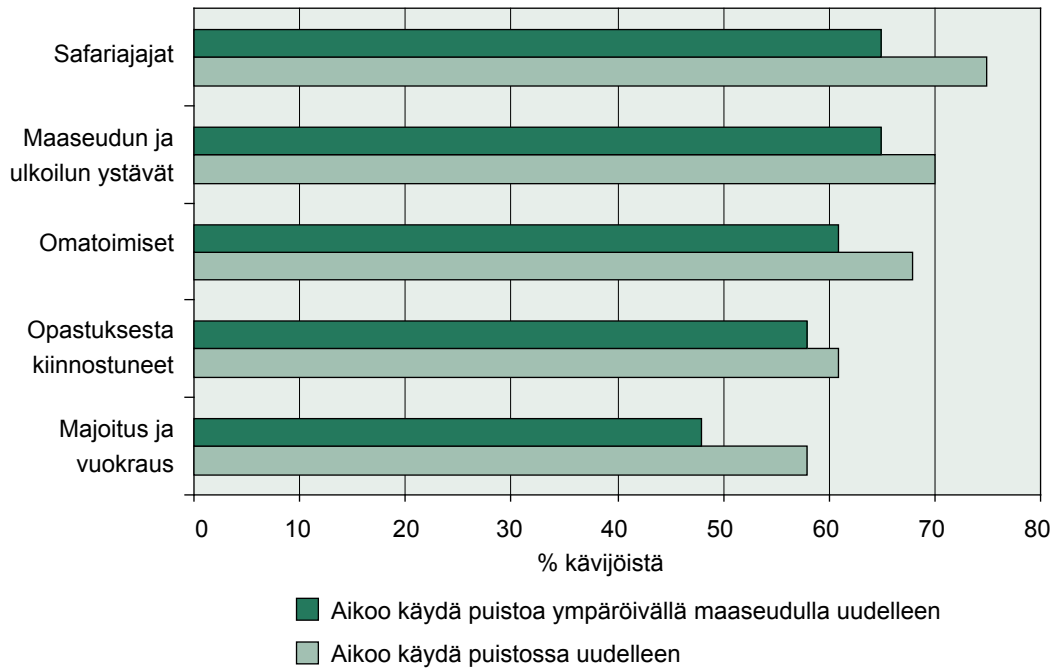
Ryhmistä kaksi eli “maaseudun ja ulkoilun ystävät” sekä “safariajajat” osoittautuivat ryhmiksi, jotka ilmaisivat vahvimmin kiinnostuksensa käydä uudestaan sekä kansallispuistossa että ympäröivällä maaseudulla, ja “majoitus ja vuokrausmahdollisuuksia hakevat” olivat kaikkein vähiten kiinnostuneita uudelleen käynnistä kansallispuistossa tai ympäröivällä maaseudulla (kuva 4.5). Maaseutukulttuurista ja elämäntavasta sekä ulkoilusta kiinnostuneissa oli suhteessa enemmän naisia kuin muissa ryhmissä (taulukko 4.7). Tätä ryhmää kiinnostivat muun muassa ulkoiluvälineiden vuokraus ja mahdollisuudet tutustua maalaistalon eläimiin ja osallistua maalaistalon töihin.

Ryhmien välillä ei ollut eroja mitattaessa tyytyväisyyttä matkailupalveluihin. Sen sijaan opastuksesta kiinnostuneen ryhmän jäsenet olivat asenteiltaan maaseutumyönteisimpiä. Ryhmien sosioekonomiset profiilit erosivat jonkun verran. Omatoimiset kävijät olivat kaikkein vanhimpia ja safariajajat nuorimpia. Maaseudun ja ulkoilun ystävien ryhmä oli kaikkein naisvoittoisin ryhmä, ja safariajajat ja opastuksesta kiinnostuneet ryhmät olivat miesvoittoisia. Safariajeluista kiinnostuneiden ryhmässä oli eniten sellaisia henkilöitä, joilla oli vapaa-ajan asunto kansallispuiston lähialueilla (kuva 4.6 ja taulukko 4.7).

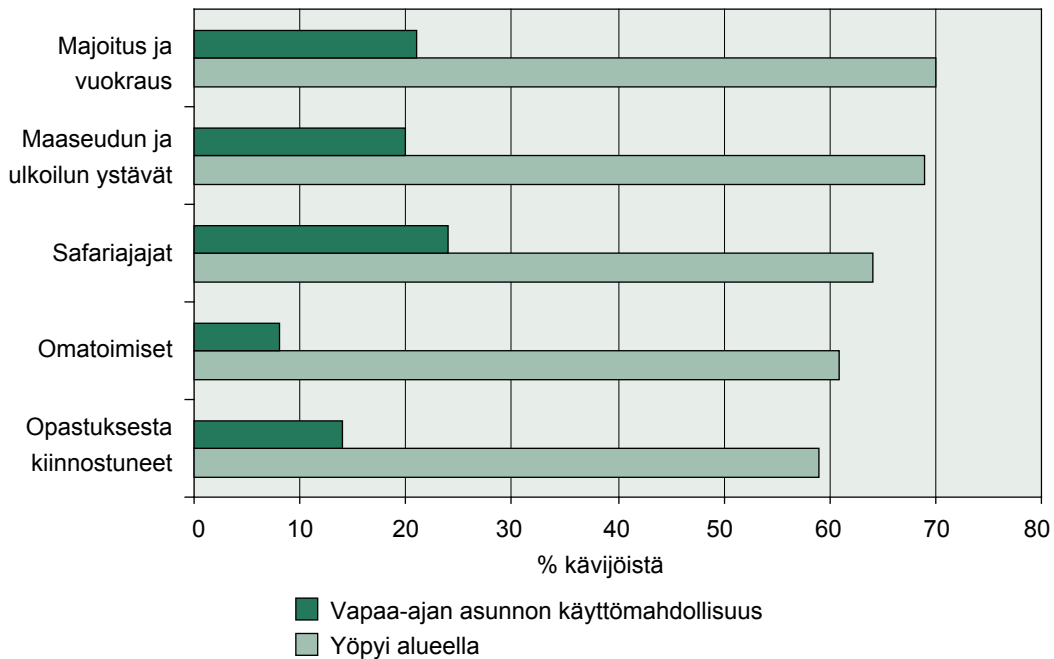
Taulukko 4.6. Kävijöiden ryhmittely matkailupalveluiden kiinnostavuuden perusteella.

Kävijäryhmät	% kävijöistä
Maaseudun ja ulkoilun ystävät	23
Safariajajat	25
Opastuksesta kiinnostuneet	5
Majoitus ja vuokrausmahdollisuuksia hakevat	18
Omatoimiset	29

Lähde: Sievänen ym. 2010.

Kuva 4.5. Kansallispuistokävijäryhmien aikomus käydä puistoa ympärivällä maaseudulla tai puistossa uudelleen. (Lähde: Sievänen ym. 2010)

Kuva 4.6. Kansallispuistojen kävijäryhmien vapaa-ajan asunnon käyttömahdollisuus puiston seudulla sekä yöpyminen joko puiston alueella tai sitä ympärivällä maaseudulla. (Lähde: Sievänen ym. 2010)

Taulukko 4.7. Kävijäryhmien sosio-ekonomiset taustatekijät: sukupuoli, ikä ja tuloluokka.

	Maaseudun ja ulkoilun ystävät	Safari-ajajat	Opastuksesta kiinnostuneet	Majoitus- ja vuokraus	Oma-toimiset	X ² -testisuure/ F-testisuure (p-arvo)
	% kävijöistä					
Sukupuoli, naisia	61 ^A	41 ^B	36 ^{AB}	47 ^{AB}	50 ^{AB}	11.98 (0.017) ¹⁾
Ikä, vuosia	41 ^A	36 ^B	42 ^{ABC}	43 ^{AC}	47 ^C	11.96 (<0.001) ²⁾
Kotitalouden yhteenlasketut kuukausitulot, luokat 1–11 ³⁾	5.9 ^A	6.9 ^B	6.4 ^{AB}	6.8 ^{AB}	6.4 ^{AB}	3.017 (0.018) ²⁾

¹⁾ Chi²-testisuure (p-arvo); ²⁾ F-testisuure (p-arvo); ³⁾ 1 = alle 649 €/kk, 2 = 650–1099 €/kk, ..., 11 = 8300 € tai enemmän/kk. Kirjaimet A, B ja C viittaavat ryhmien välisiin tilastollisiin eroihin. Esim. Naisia on tilastollisesti merkitsevästi enemmän ryhmässä 'Maaseudun ja ulkoilun ystävät' kuin 'Safari-ajajat'.

Lähde: Sievänen ym. 2010.

4.8 Kansallispuiston kävijävirtaan vaikuttavat tekijät

Tutkimuksessa tarkasteltiin tekijöitä, joilla on mahdollisesti vaikutusta siihen, että kävijä tulee paikkakunnalle ja kansallispuistoon uudestaan. Kirjallisuuden perusteella voitiin olettaa, että kävijän sitoutuneisuus seutuun eli eri syistä syntynyt kiintymys vaikuttaa positiivisesti uudelleenkäyntiaikomukseen. Samoin arveltiin, että positiivisella maaseutuasenteella olisi vaikutusta kiinnostukseen tulla uudestaan. Tyytyväisten kokemukset palveluiden käytöstä ja ympäristön laadusta sekä harrastusmahdollisuuksista arveltiin myös vaikuttavan myönteisesti käyntiaikomukseen tulevaisuudessa. Sitoutuneisuutta, maaseutuasennetta ja palvelutyytyväisyyttä mitattiin, ja niiden yhteyttä käyntiaikomukseen tutkittiin tilastollisilla malleilla.

Tutkimuksessa selvisi, että sosiaaliset siteet ja verkostot seudulle, kuten esimerkiksi seudulla asuvat sukulaiset tai siellä sijaitseva vapaa-ajan asunto vaikuttivat siihen, että seutu ja puisto koettiin tärkeänä osana omia virkistysmahdollisuuksia ja identiteettiä ja että sinne aiottiin tulla myös uudelleen. Kävijöiden myönteiset kokemukset matkailupalveluista, virkistysympäristöstä sekä henkilökunnan ystävällisestä palvelusta näyttävät vahvistavan paikkaan sitoutumista. Ne kansallispuistokävijät, jotka olivat tyytyväisimpiä ympäröivän seudun matkailupalveluihin, ympäristöön ja palveluystävällisyyteen, kokivat seudun tarjoavan hyvät puitteet heidän harrastuksilleen, ja seutuun liittyi merkityksellisiä tunnesiteitä. Paikkaan sitoutuminen lisäsi myös todennäköisyyttä vierailla seudulla uudelleen.

Puistojen välillä havaittiin myös joitakin eroja (taulukko 4.8). Paikkaan sitoutumisen "riippuvuus puiston harrastusmahdollisuuksista" oli vahvempaa Linnansaareissa kuin muussa kahdessa puistossa. Sen sijaan yhteys paikkaidenteettiin ei eronnut puistojen välillä. Myös maaseutuasenne sekä tyytyväisyys seudun matkailupalveluihin ja yritysten palvelualttiuteen oli myönteisintä Linnansaaren kävijöiden joukossa. Linnansaaren kävijät tulivat keskimäärin kauempaa kuin kahden muun kansallispuiston kävijät, ja olivat myös käyttäneet eniten rahaa käyntiinsä. Sen sijaan kansallispuistokävijöiden seutuun liittyvien sosiaalisten siteiden ja käyntien määrän suhteen puistojen välillä ei ollut suuria eroja.

Taulukko 4.8. Seitsemisen, Linnansaaren ja Repoveden kävijöiden uudelleen käyntiaikomus ja siihen vaikuttavat tekijät.

Uudelleenkäyntiaikomusta selittävät tekijät	Linnansaari	Seitseminen	Repovesi	Kaikki puistot yhteensä	Tilastolliset testit
	Keskiarvo				F-testisuure (p-arvo)
Paikkaan sitoutuminen <i>place dependence</i> (indeksi)	13,2 ^B	12,3 ^A	12,6 ^{AB}	12,6	3,713 (0,025)
Paikkaan sitoutuminen <i>place identity</i> (indeksi)	15,1	14,6	14,7	14,8	1,049 (0,351)
Maaseutuasenne	54	52	51	52	9,775 (0,000)
Tyytyväisyys matkailupalveluihin puistoa ympäröivällä alueella (indeksi)	11,4 ^B	9,1 ^A	8,3 ^A	9,6	16,059 (<0,001)
Tyytyväisyys maisemaan ja ympäristöön puistoa ympäröivällä alueella (indeksi)	11,8	11,4	11,6	11,6	2,047 (0,130)
Tyytyväisyys henkilökunnan ystävällisyyteen ja palveluhalukkuuteen puistoa ympäröivällä alueella (indeksi)	6,9 ^B	5,3 ^A	5,6 ^A	5,8	18,039 (<0,001)
Sosiaalisia siteitä (indeksi)	1,01	1,04	0,97	1,02	0,261 (0,770)
Käyntejä puistossa viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana	6,9	8,6	9,3	8,2	0,423 (0,656)
Matkan pituus , km	497 ^B	233 ^A	208 ^A	264	27,096 (<0,001)
Henkilökohtaiset matkakustannukset, € *)	223 ^B	90 ^A	91 ^A	113	23,775 (<0,001)

Kirjaimet A, B ja C viittaavat puistojen välisiin merkitseviin tilastollisiin eroihin; *) Sisältää sekä matkustuskustannukset että matkailupalveluiden ja -tuotteiden ostamisen matkan aikana.

5 Matkailupalvelujen tarjonta, kehittymisen esteet ja mahdollisuudet

5.1 Matkailupalvelujen tarjonta

Matkailupalvelujen tarjontaa ja yrittäjiä koskevaa tutkimusta varten etsittiin internetin kautta yrityksiä, joiden oletettiin palvelevan matkailijoita kansallispuistossa 30 kilometrin säteellä kustakin kansallispuistosta. Yrittäjien vastauksessa palvelujen kysyntään löytyi eroja kansallispuistojen välillä (taulukko 5.1). Suhteutettuna kävijöihin matkailijoita palvelevia yrityksiä löytyi eniten Linnansaaren ja vähiten Repoveden kansallispuiston lähialueelta. Seitsemisen sijoittui näiden alueiden väliin. Repoveden alueelta löytyi vajaa kaksi matkailijoa palvelevaa yritystä/1000 kävijää. Vastaava luku oli Linnansaaren alueella 4 yritystä/1000 kävijää. Yritysten lukumäärä heijastaa sitä, että Linnansaaren alueella on vastattu kävijävirtojen aiheuttamaan kysyntään. Seitsemisen kansallispuiston lähialueella yritysten lukumäärä kävijää kohti on selkeästi Linnansaaren aluetta matalampi, mutta kuitenkin selkeästi korkeampi kuin Repoveden alueella. Jotta Repoveden alueella saavutettaisiin sama palvelujen tarjonta kuin Linnansaaren alueella, täytyisi sinne syntyä huomattava määrä uusia yrityksiä. Repoveden alueella havaittu palvelujen kysyntä ja vajaus on nähtävissä myös kävijöiden tyytyväisyydessä matkailupalveluihin (taulukot 4.5 ja 5.1). Linnansaaren alueella kävijät olivat olemassa oleviin palveluihin tyytyväisimpiä. Asukkaatkaan eivät uskoneet palvelujen enää paranevan kansallispuiston vaikutuksesta Linnansaaren alueella (kuva 3.2).

Taulukko 5.1. Internethaussa esiin tulleiden kansallispuistojen lähialueiden matkailua palvelevien yritysten lukumäärät ja toimialat kansallispuistoittain.

Toimiala	Linnansaari	Seitseminen	Repovesi
Majoitus	43	25	33
Ravintolat ja kahvilat	29	27	33
Kuljetus (maa ja vesi)	32	10	33
Ohjelmapalvelut	27	14	21
Alkutuotanto (suoramyynti)	3	0	3
Kaupat ja kioskit	4	23	6
Muut	5	10	9
Yhteensä	117	139	138
Kävijämäärä (2008)	29 000	44 000	70 000
Yrityksiä/1000 kävijää	4,0	3,2	1,9
<i>Kävijöiden tyytyväisyys matkailupalveluihin puiston ympäröivällä alueella</i>	<i>11,4</i>	<i>9,1</i>	<i>8,3</i>

Lähde: Selby ja Petäjistö 2008b.

5.2 Yrittäjien suhtautuminen kansallispuiston antamiin mahdollisuuksiin

5.2.1 Tutkimuksen yritykset

Yritystutkimusaineisto kerättiin postikyselyllä Seitsemisessä vuosina 2006–2007, Linnansaaren alueella 2007 ja Repoveden alueella 2008 (ks. myös Selby ja Petäjistö 2009a).

Taulukosta 5.2 nähdään kyselyyn vastanneiden yritysten toimialajakauma kullakin tutkimusalueella. Useiden yritysten toimiala oli ravitsemus ja majoitus. Yritykset olivat keskimäärin suhteellisen vanhoja. Vanhimpia ne olivat Repoveden alueella. Siellä yritykset oli perustettu jo keskimäärin 23 vuotta sitten (mediaani 19 v). Tästä on nähtävissä, että Repoveden kansallispuiston lähialueelle ei ole syntynyt kovin paljon uusia yrityksiä kansallispuiston perustamisen seurauksena. Linnansaaren ja Seitsemisen alueilla yritykset olivat nuorempia (mediaani Linnansaaren alueella oli 15 vuotta ja Seitsemisen alueella 13 vuotta).

Taulukko 5.2. Vastanneiden yritysten toimialajakauma Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden kansallispuistojen lähialueella.

Toimiala	Linnansaari		Seitseminen		Repovesi	
	N	%	N	%	N	%
Majoitus	7	23	18	38	12	32
Ravintola/kahvila	5	17	9	19	5	13
Kuljetus	5	17	4	9	7	18
Turismi/ohj. palvelut	6	20	10	20	6	16
Kauppa	1	3	4	8	3	8
Muut palvelut	6	20	3	6	5	13
N	30	100	48	100	38	100

Taulukko 5.3. Yritysten työntekijä- ja henkilötyömäärät Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden lähialueiden vastanneissa yrityksissä.

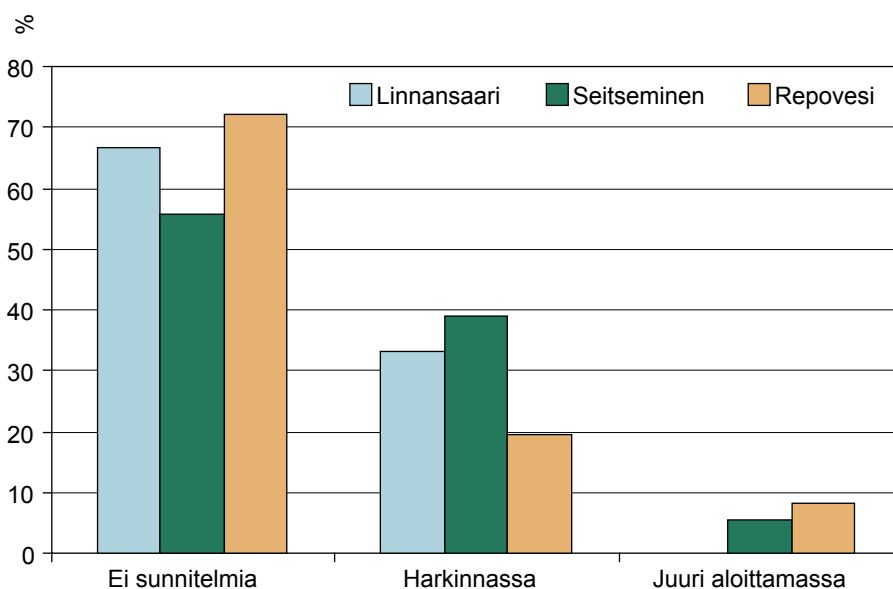
	Kokopäiväiset			Osa-aikaiset			Yhteensä		
	Henkilö	Htk	htk/hlö	Henkilö	Htk	htk/hlö	Henkilö	Htk	htk/hlö
L	69	402	5,8	47	120	2,6	116	528	4,6
S	60	588	9,8	56	57	1,0	143	771	5,4
R	148	488	3,3	144	298	2,1	292*	786	2,7

Useat yritykset harjoittavat monenlaista toimintaa. Kaikilla alueilla liikevaihdosta melkein 80 % syntyy kuitenkin päätoimialalta. Yritykset työllistivät Linnansaaren alueella yhteensä 116, Seitsemisen alueella 143 ja Repoveden alueella 293 henkilöä Repoveden aineisto sisältää kuitenkin kaksi suurta kuljetusyritystä ja marjatilaa, jolla on runsaasti sesonkityövoimaa sekä kaksi oppilaitosta (taulukko 5.3).

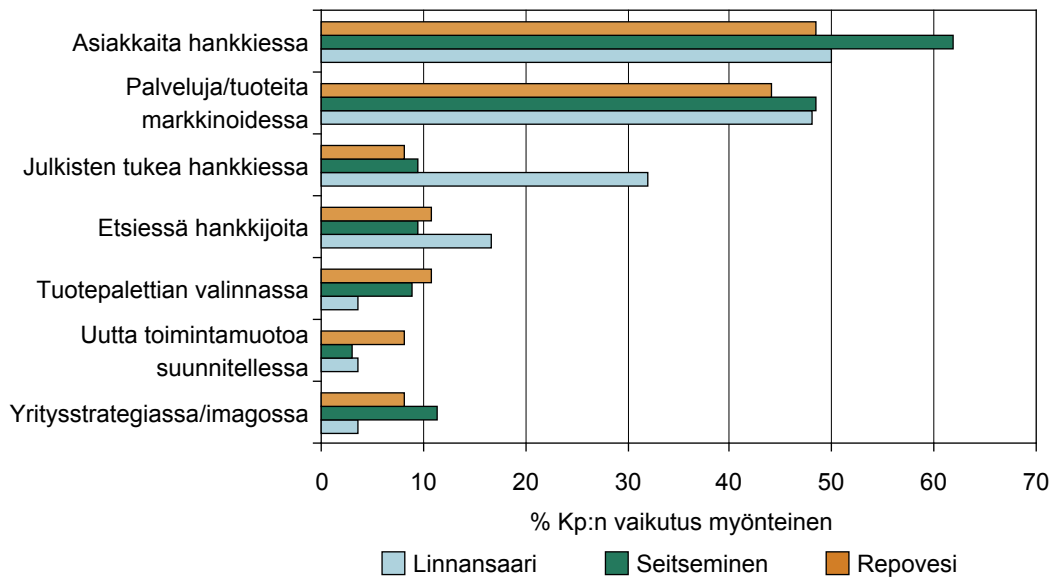
Yrityksistä vain murto-osa oli perustettu kansallispuiston perustamisen ja kansallispuistomatkailemisen seurauksena. Kansallispuiston perustaminen ei siten ollut vaikuttanut yritysten syntymiseen, ja yritystoiminta olisi aloitettu, vaikka kansallispuistoa ei olisi lähialueelle syntynytäkään. Tässä suhteessa kansallispuistojen välillä ei ollut eroja.

Kaikilla alueilla löytyi kuitenkin yrittäjiä, jotka olivat havainneet kansallispuistoon ja kävijävirtoihin liittyviä toimintamahdollisuuksia ja, jotka olivat vakavasti harkinneet uuden toiminnan aloittamista (kuva 5.1). Lisäksi muutamassa yrityksessä Repoveden ja Seitsemisen alueilla aloitettiin juuri tutkimuksen teon aikaan uutta kansallispuistoon liittyvää toimintaa.

Kansallispuisto ja sen imago voivat tuottaa yrityksille hyötyä. Tutkimukseen vastanneet yrittäjät kokivatkin useimmiten, että kansallispuiston läheisyydestä ja sen tuomasta "ekoimagosta" oli ollut yritykselle hyötyä. Erityisesti Linnansaaren ja Seitsemisen alueen yrittäjät olivat havainneet tämän kansallispuiston "ekoimagon" tuottaman hyödyn. Mielenkiintoista oli hyödyn kohdentuminen eri toimintoihin ja vaihtelu eri alueilla (kuva 5.2). Ekoimagolla nähtiin olleen erityisesti

Kuva 5.1. Yrittäjien suunnitelmat lisätä kansallispuistoa hyödyntävää yritystoimintaa Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden kansallispuistojen lähialueilla.

Kuva 5.2. Yrittäjien näkemys kansallispuiston “ekoimagon” myönteisestä vaikutuksesta eri toimintoihin alueittain.

positiivisia vaikutuksia hankkijoita etsittäessä, mutta toisaalta sen nähtiin hyödyntäneen myös asiakkaiden hankinnassa ja tuotepaletin valinnassa sekä erityisesti Linnansaaren alueella myös yritysstrategian valinnassa.

5.2.2 Yrittäjyys

Yrittäjyyttä ja yrittäjien suhtautumista uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin tarkasteltiin useiden liike- ja yritystoimintaan liittyvien väittämien ja mielipiteiden avulla. Niihin yrittäjät vastasivat 5-portaisella asteikolla (täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä). Väittämistä ja mielipiteistä muodostettiin asenneulottuvuuksia pääkomponenttianalyysin avulla (ks.myös Selby ja Petäjistö 2008b ja 2009a). Asenneulottuvuudet olivat seuraavat:

Resurssitietoisuus, jossa idean keksiminen ei ole ongelma, mutta rahoituksen ja resurssien hankkiminen ovat. Uutta liikeideaa toteuttaessa on osattava tehdä yhteistyötä muiden yrittäjien kanssa.

Ideoiden lähteet. Siinä uudet liiketoimintamahdollisuudet syntyvät useimmiten toimintaympäristön muuttuessa. Epäviralliset yhteydet (*weak ties/hiljaiset suhteet*) toimialan sisällä ja ulkopuolelle ovat usein uusien liiketoiminta-ideoiden lähde.

Satisfioiva asenneulottuvuus: Uudet liikeideamahdollisuudet eivät vaadi yrittäjältä erityistä perehtymistä markkinoihin tai teknologiaan. Mieluummin hyödynnetään yrityksen nykyresurssija kuin etsitään jatkuvasti uusia mahdollisuuksia.

Kysyntätietoinen asenneulottuvuus: Uudet liikeideamahdollisuudet syntyvät kysynnän perusteella. Epäviralliset yhteydet (*weak ties*) toimialan sisällä ja ulkopuolelle ovat usein uusien liiketoimintaideoiden lähde.

Asenneulottuvuuksien perusteella muodostettiin yrittäjistä asenneryhmiä, jotka nimettiin seuraavasti:

Kysyntä- ja resurssitietoiset: tämä ryhmä koostuu yrittäjistä, jotka ovat tietoisia sekä omista resurssistaan ja niiden tuomista rajoituksista että tuotettavien palveluiden tai tavaroiden kysynnästä. Kyse on siis suhteellisen valveutuneista yrittäjistä. Tähän ryhmään luokituttiin joka kuudes yrittäjä kaikista vastanneista yrittäjistä.

Idea- ja resurssitietoiset: edustavat yrittäjiä, joilla on ideoita ja jotka tunnistavat myös omat resurssinsa. Kuitenkaan nämä yrittäjät eivät tunne kysyntätilannetta yhtä hyvin kuin edellisen ryhmän edustajat. Tästä syystä toiminta ei ole aivan yhtä vakaalla pohjalla kuin ensimmäisessä ryhmässä. Tähän ryhmään luokituttiin reilu neljännes tutkimuksen kaikista yrittäjistä.

Satisfioivan asenteen omaavat: Tätä ryhmää kuvaa ainoastaan satisfioiva asenne. Se tarkoittaa että yrittäjä on tyytyväinen nykyiseen toiminnan tasoon tai hän on haluton panostamaan yrityksen kehittämiseen. Usein tähän liittyy kuitenkin myös suhteellisen heikko tieto-taito. Tähän ryhmään luokituttiin joka kuudes kaikista tutkimuksen yrittäjistä.

Tietoa, mutta myös satisfioivan asenteen omaavien -ryhmässä asenne yrittäjyyttä kohtaan on satisfioiva, vaikka yrittäjällä olisi potentiaalia monessa suhteessa. Hänellä on uusia ideoita, hän on sekä kysyntä- että resurssitietoinen. Voidaan sanoa, että tämä ryhmä omaisi kasvupotentiaalia, mutta todennäköisesti kasvuun tarvittaisiin ulkopuolista katalysaattoria ja neuvontaa. Yli 40 prosenttia yrittäjistä kuului tähän ryhmään. Näillä yrittäjillä on ainakin mahdollisuuksia kehittää yritystensä toimintaa.

Kansallispuistoittain tarkasteltuna havaitaan (taulukko 5.4), että Linnansaaren alueella yrittäjät olivat suhteellisen valveutuneita, sillä yli puolet yrittäjistä oli joko kysyntä- ja resurssi- tai idea- ja resurssitietoisia. Satisfioivia oli siellä vain joka kymmenes yrittäjä. Tämä tilanne heijastuu myös kävijätyytyväisyyteen (taulukko 5.1), ja kävijätutkimukset osoittivat että tyytyväisyys seudun matkailupalveluihin ja yritysten palvelualltiuteen oli myönteistä Linnansaaren kävijöiden joukossa.

Repoveden alueen yrittäjistä sen sijaan vain reilu neljännes kuului näihin ”suhteellisen valveutuneisiin” ryhmiin. Repoveden yrittäjistä sen sijaan kolme neljästä luokituttiin satisfioivien yrittäjien

Taulukko 5.4. Yrittäjien asenteet uusia liiketoimintamahdollisuuksia kohtaan kansallispuistoittain (% soluissa).

	Linnansaari (1952)	Seitseminen (1984)	Repovesi (2003)	Yhteensä
Kysyntä- ja resurssitietoiset	7 (23.3)	5 (9.8)	5 (13.2)	17 (14.3)
Idea- ja resurssitietoiset	10 (33.3)	18 (35.3)	5 (13.2)	33 (27.7)
Satisfioivan asenteen omaavat	3 (10.0)	7 (13.7)	9 (23.7)	19 (16.0)
Tietoa, mutta myös satisfioivan asenteen omaavat	10 (33.3)	21 (41.2)	19 (50.0)	50 (42.0)
	30 (100.0)	51 (100.0)	38 (100.0)	119 (100.0)

Approx. Pearson $\chi^2 = 0.119$, $df = 6$, $P = 0.12$

Lähde: Selby ja Petäjäistö 2009a.

ryhmiin. Myönteistä oli kuitenkin se, että alueen yrittäjistä puolet luokitui ryhmään ("Tietoa, mutta myös satisfioivan asenteen omaavat"), jolla katsottiin olevan ainakin mahdollisuuksia kehittyä.

Seitsemisen kansallispuiston lähialueiden yrittäjät sijoittuvat Linnansaaren ja Repoveden alueiden yrittäjien välimaastoon. Idea- ja resurssitietoiset ovat siellä suhteellisen suuri ryhmä. Tämä merkitsee valveutuneiden yrittäjien kykyä havaita uusia yritysmahdollisuuksia.

5.2.3 Yrittäjien kokemat ongelmat

Yrittäjiltä tiedusteltiin myös suurimmiksi koettuja liiketoimintaongelmia. Ne ryhmiteltiin pääkomponenttianalyyseiden avulla neljään ryhmään. Yrittäjien kokemat "institutionaaliset rajoitukset" käsittivät vaikeuksia työvoimakustannusten, verotuksen, lainsäädännön ja paikkakunnan ilmapiiriin hahmottamisessa. Yrittäjien kokemat operatiiviset rajoitukset koskivat toiminnan sesonkiluonteisuuden, markkinoinnin, rahoituksen ja yhteistyön puutteen aiheuttamia ongelmia. Kolmanneksi ongelmaryhmäksi analysoitiin "suojelualueiden tuomat rajoitukset". Tähän ongelmaryhmään sisältyi myös viranomaisten joustamattomuus. Neljänneksi ongelmaulottuvuudeksi saatiin "segmenttiongelmät", jotka sisälsivät ongelmia, jotka johtuvat tiettyjen palvelujen ylitarjonnasta ja yritysten riippuvuudesta yksittäisistä asiakkaista.

Yrittäjien kokemat ongelmat vaihtelivat alueittain. Linnansaaren alueen yrittäjien ongelmana olivat suojelualueen tuomat haitat. Suojelualueen tuomia haittoja voivat olla esimerkiksi kalastuskiellot tai norpan pesimisen aiheuttamat liikkumisrajoitukset. Linnansaaren alueen yrittäjien huolena olivat lisäksi segmenttiongelmät. Tämä on nähtävissä taulukon 5.5 positiivisista etumerkeistä. Segmenttiongelmät saattavat johtua palveluntarjonnan riittävyydestä ja ylitarjonnasta tietyillä toimialoilla. Sen sijaan institutionaaliset tai operatiiviset rajoitukset eivät olleet Linnansaaren yrittäjille suuri ongelma.

Seitsemisen alueen yrittäjien keskuudessa institutionaaliset ja operatiiviset rajoitteet koetaan ongelmallisiksi. Tämä saattaa johtua alueen kehitysvaiheesta, jossa matkailuyritykset etsivät vielä paikkaansa. Repoveden alueella yrittäjät eivät kokeneet suuria ongelmia. Tämä osoittaa, että alueen satisfioivan asenteen omaavat yrittäjät (joita oli runsaasti) eivät havaitse ongelmia, koska he ovat tyytyväisiä nykyiseen toiminnan tasoon tai ovat haluttomia panostamaan yrityksen kehittämiseen. Satisfioivaan asenteeseen liittyy usein myös suhteellisen heikko tieto-taito.

Taulukko 5.5. Yrittäjien kokemat liiketoimintaongelmät kansallispuistoittain (pääkomponenttipisteiden keskiarvot = 0).

	Linnansaari	Seitseminen	Repovesi
Institutionaaliset rajoitukset	-0,5	0,17	-0,12
Operatiiviset rajoitukset	-0,11	0,29	-0,18
Suojelualueiden mukanaan tuomat ongelmat	0,16	-0,14	0,00
Segmenttiongelmät	0,20	0,03	-0,18

5.3 Avainhenkilöiden suhtautuminen kansallispuistoon

5.3.1 Kansallispuiston merkitys alueelle ja aluetaloudelle

Kuntien ”avainhenkilöt” voivat toimillaan ja päätöksillään vaikuttaa elinkeinojen kehittämisstrategioihin, resurssien jakamiseen eri aloille, sekä muulla tavoin edistää eri toimialojen kehitystä ja myötävaikuttaa hyvän toimintaympäristön kehittämiseen ja luomiseen toiminta-alueellaan. Avainhenkilöiden näkemyksiä kehittämistoimenpiteistä, itse kansallispuistosta ja kansallispuistomatkailemisesta sekä sen tuottamista hyödyistä ja haitoista selvitettiin sähköisen kyselylomakkeen avulla. Avainhenkilöiksi luettiin kansallispuistojen sijaintikuntien kunnanvaltuutetut, kunnan hallituksen jäsenet sekä esimerkiksi metsänhoitoyhdistysten ja silloisten TE-keskusten toimijat (ks. Petäjästä ja Selby 2009a).

Kuntien avainhenkilöt näkivät kansallispuiston merkityksen tärkeäksi erityisesti kunnan identiteetin kannalta kaikilla tutkimuksen vertailualueilla. Merkitys kasvoi kansallispuiston vanhetessa luultavasti hyötyjen konkretisoitumisen seurauksena. Avainhenkilöt kaikilla alueilla toivat esiin myös monia muita hyötyjä, joita kansallispuisto ja kansallispuistomatkaileminen olivat tuoneet alueelle. Moni näistä avainhenkilöiden esittämistä hyödyistä koski myös kansallispuistojen suojellista merkitystä, eli luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja varjelemista tai kansallispuiston merkitystä opetuksessa.

Avainhenkilöitä pyydettiin arvioimaan kansallispuistoihin suuntautuvan matkailun merkitystä kerrannaisvaikutuksineen oman kunnan talouden kannalta. Merkitys vaihteli kansallispuistotaitain. Tärkeimmäksi sen arvioivat Seitsemisen alueen avainhenkilöt. Siellä melkein puolet piti kansallispuistomatkailemisestä vähintäänkin tärkeänä. Vastaava osuus Repoveden alueella oli vain 30 prosenttia. Repoveden alueella hyöty ei ole vielä avainhenkilöiden mielestä havaittavissa. Tämä tulos on looginen, kun otetaan huomioon, että kävijöiden alueelle jättämä rahamäärä on vertailun pienin (22 €/henkilö/käynti). Linnansaaren alueella kansallispuistomatkailemisestä ei myöskään nähty yhtä tärkeänä oman kunnan talouden kannalta kuin Seitsemisen alueella, vaikka kävijöiden rahankäyttö siellä ylittikin huomattavasti rahankäytön Seitsemisen alueella (luvut 2.2, 2.3, 2.4).

Kansallispuistojen myönteisiä vaikutuksia etsittäessä, pyydettiin avainhenkilöitä esittämään tärkeysjärjestyksessä kolme matkailun myönteisintä vaikutusta kunnassaan. Taulukossa 5.6 on verrattu tutkimusalueiden avainhenkilöiden arvioita kansallispuiston tuottamista hyödyistä.

Kaikkien alueiden avainhenkilöistä suuri osa (melkein puolet) asetti paikallisen talouden ja kaupan saamat hyödyt tärkeimmäksi kansallispuiston tuottamaksi hyödyksi alueella. Työpaikkojen syntymistä ja kansallispuistomatkailemisestä mukanaan tuomia uusia yritysmahdollisuuksia pidettiin Linnansaaren alueella muita alueita useammin tärkeimpänä hyötynä. Linnansaaren alueella nähtiin matkailun vaikutukset myös paikkakuntatasolla arkielämän elävöitymisestä. Paikkakunnan elävöityminen toimii myös veturina uusien yritysmahdollisuuksien ja palvelujen kehittämisessä.

Seitsemisen alueen avainhenkilöt eivät katsoneet uusia yritysmahdollisuuksia tärkeimmäksi puiston tuomaksi hyödyksi yhtä usein kuin Linnansaaren ja Repoveden alueen avainhenkilöt. Repoveden alueella suhtauduttiin sekä työpaikkojen syntymiseen että uusiin yritysmahdollisuuksiin suhteellisen optimistisesti.

Taulukko 5.6. Avainhenkilöiden esittämät matkailun myönteisimmät vaikutukset omassa kunnassa.

Kansallispuiston hyödyt alueelle	Tärkein	2. tärkein	3. tärkein	Yhteensä
Linnansaari				
Paikallinen talous ja kauppa	10	6	2	18 (76 %)
Alueen imago ja maine	1	6	6	13 (52 %)
Paikkakunnan elävöityminen	1	2	8	11 (40 %)
Palveluiden tarjonnan ja laadun kehittyminen ja ylläpito	1	3	4	9 (36 %)
Yritysmahdollisuudet	5	2	2	11 (44 %)
Työpaikkojen syntyminen	6	5	2	12 (48 %)
Uusien asukkaiden houkuttelevuus	0	0	0	0
Alueellinen kehitys	1	0	0	1 (4 %)
Kulttuurillinen kehitys	0	1	0	1 (4 %)
N	25	25	25	76
Seitseminen				
Paikallinen talous ja kauppa	9	7	2	18 (81 %)
Alueen imago ja maine	5	6	6	17 (77%)
Paikkakunnan elävöityminen	2	0	0	2 (9 %)
Palveluiden tarjonnan ja laadun kehittyminen ja ylläpito	3	1	2	6 (27 %)
Yritysmahdollisuudet	1	0	0	1 (5%)
Työpaikkojen syntyminen	2	4	1	7 (31 %)
Uusien asukkaiden houkuttelevuus	0	0	2	2 (9%)
Alueellinen kehitys	0	0	0	0
Kulttuurillinen kehitys	0	0	0	0
N	22	18	13	53
Repovesi				
Paikallinen talous ja kauppa	9	5	4	18 (90 %)
Alueen imago ja maine	3	5	1	9 (45 %)
Paikkakunnan elävöityminen	1	1	3	5 (25 %)
Palveluiden tarjonnan ja laadun kehittyminen ja ylläpito	3	3	2	8 (40 %)
Yritysmahdollisuudet	1	2	1	4 (20 %)
Työpaikkojen syntyminen	3	3	3	9 (45 %)
Uusien asukkaiden houkuttelevuus	0	0	1	1
Alueellinen kehitys	0	0	0	0
Kulttuurillinen kehitys	0	0	0	0
N	20	19	15	54

Lähde: Petäjästä ja Selby 2009a.

Kansallispuistot sinänsä ja myös kansallispuistomatkailu ja matkailijat saattavat tuoda mukanaan myös erilaisia haittoja. Haittavaikutuksia tiedusteltiin myös paikkakunnan päätöksentekijöiltä kuten myös asukkailta (luku 3.1).

Moni päätöksentekijä Linnansaaren alueella mainitsi erilaiset rajoitukset kansallispuiston aiheuttamina haittoina. Kansallispuiston katsottiin rajoittaneen esimerkiksi tiettyjen elinkeinojen harjoittamista, kalastamista, metsästystä ja liikkumista. Esitetyt haitat olivat samankaltaisia kuin asukkaidenkin esiintuomat haitat. Seitsemisen alueella vain muutama avainhenkilö löysi kansallispuiston aiheuttamia haittoja. Tällaisina mainittiin liikenteen lisääntyminen, susien pesimisen li-

sääntymisen sekä luonnon kulumisen ja roskaantuminen. Yksi vastaajista arvioi kansallispuiston aiheuttavan taloudellisen toiminnan rajoittumista lähialueilla.

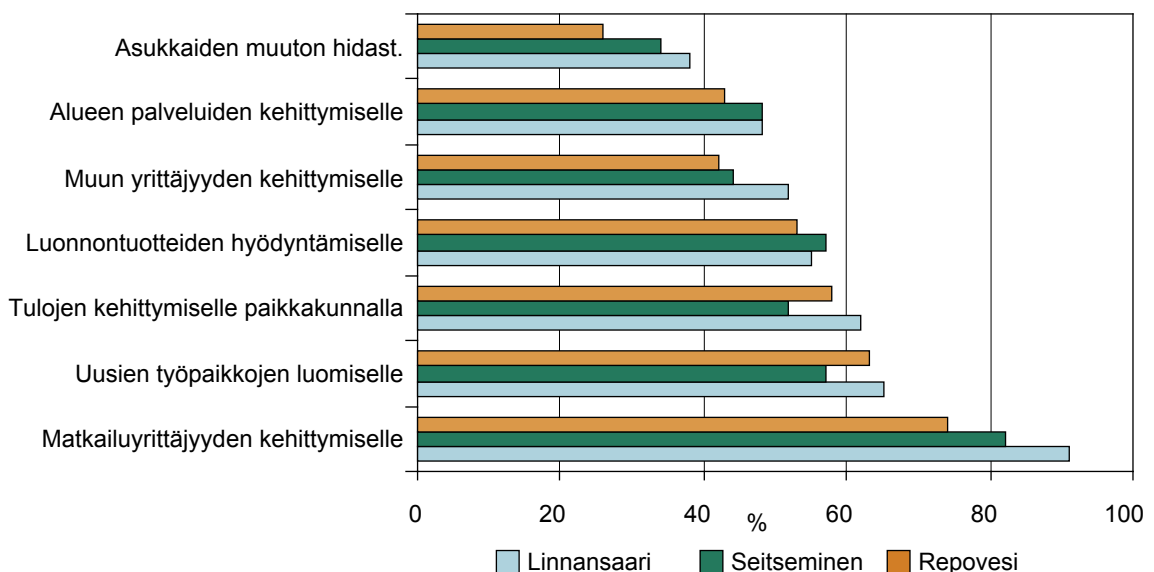
Repoveden alueella kaksi kolmesta vastaajasta oli sen sijaan havainnut kansallispuistomatkailemisen aiheuttamia haittoja. Haittoina mainittiin luonnon kulumisen ja roskaantuminen tai eläinten häiriintyminen. Haittoina pidettiin myös yksityisteiden käyttöä ja kulumista sekä alueen erilaisia käyttörajoituksia. Myös Repoveden seudulla päätöksentekijöiden esittämät haitat olivat ainakin osin samankaltaisia kuin asukkaiden esittämät haitat. Asukkaat olivat erityisen huolissaan liikenneyhteyksistä kansallispuistoon ja myös teiden kunnosta. Alueen päätöksentekijät näyttävät tunnevan alueen liikenteelliset ongelmat.

Vaikka Repoveden alueella oli havaittu useita haittoja, joita kansallispuisto ja lisääntynyt matkailu olivat tuoneet mukanaan, arvioivat lähes kaikki vastanneet avainhenkilöt kansallispuiston tuottamat hyödyt suuremmiksi kuin haitat. Sen sijaan Linnansaaren alueella suhtautuivat avainhenkilöt hyötyihin ja haittoihin ristiriitaisemmin. Erillisten kommenttien perusteella näyttää siltä, että myös avainhenkilöiden, kuten asukkaidenkin ristiriitaiset käsitykset johtuvat suurelta osin Linnansaaren perustamis- ja laajenemisvaiheessa tehdyistä yksityismaakaupoista ja osin pakko-lunastuksista (Pollari 1998).

5.3.2 Kansallispuiston vaikutukset eri toimialoilla avainhenkilöiden näkökulmasta

Kuntien avainhenkilöitä pyydettiin arvioimaan kansallispuiston vaikutuksia eri toimialoilla ja erilaisiin yrityksiin. Erityisen kiinnostuksen kohteena oli liikenne, matkailu, maa- ja metsätalous sekä muu yritystoiminta.

Kansallispuistojen nähtiin tähän mennessä vaikuttaneen lähialueilla yritystoimintaan yleensä ja erityisesti matkailualanyritysten (luontomatkailu, maatilamatkailu) toimintaan myönteisesti (kuva 5.3). Näiden toimialojen toimintaan vaikuttaa kansallispuiston vierailijoiden rahankäyttö alueella. Kuvasta nähdään myös, että Seitsemisen ja Repoveden lähi- ja sijaintikuntien avainhenkilöt arvioivat kansallispuiston tähänastiset vaikutukset useammilla aloilla myönteisemmiksi kuin Lin-

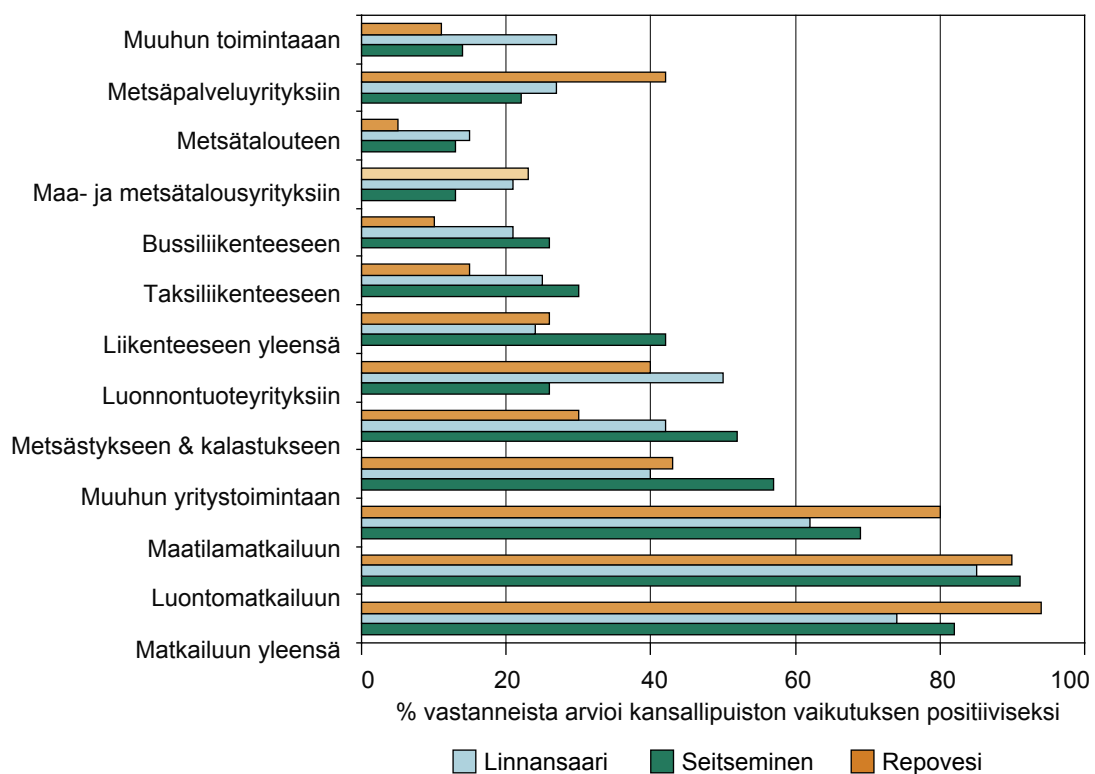
Kuva 5.3. Avainhenkilöiden arvio Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden kansallispuistojen positiivisista vaikutuksista eri aloilla, % vastanneista. (Lähde: Petäjistö ja Selby 2009a)

nansaaren avainhenkilöt. Toisaalta Linnansaaren lähialueiden avainhenkilöt arvioivat myös useampien toimialojen kohdalla, että kansallispuistolla on ollut kielteisiä vaikutuksia. Repoveden alueella korostuu erityisesti arvio myönteisistä vaikutuksista matkailualalla.

Kuntien päättäjiltä tiedusteltiin myös tulevaisuuden näkymiä eri näkökannoilta. Heiltä kysyttiin kansallispuiston merkitystä tulevaisuuden kehittymismahdollisuuksiin muutamilla eri toimialoilla seuraavan viiden vuoden aikana. Tällaisia toimialoja olivat luonnontuotteiden hyödyntäminen ja matkailuala. Lisäksi tiedusteltiin tulevaisuuden näkymiä esimerkiksi työpaikkojen ja tulojen kehittymisen sekä ylipäätään yrittäjyyden ja alueen palvelujen kannalta.

Kansallispuiston merkitys alueelle nähdään monessa suhteessa tärkeänä tulevaisuudessa kaikilla tutkimuksen alueilla. Kuvasta 5.4 nähdään kuitenkin selkeästi, että Linnansaaren kansallispuiston ympäristökuntien avainhenkilöt arvioivat kansallispuiston merkityksen monessa suhteessa tulevaisuudessa tärkeämmäksi kuin avainhenkilöt muilla alueilla. Linnansaaren alueella kansallispuistoa pidettiin usein erittäin tärkeänä matkailuyrittäjyyden kehittymiselle, mutta sen merkitys katsottiin erittäin tärkeäksi myös työpaikkojen syntymiselle, tulojen ja alueen palvelujen kehittymiselle.

Seitsemisen alueen avainhenkilöistä useampi kuin kaksi kolmesta uskoi, että kansallispuiston merkitys matkailuyrittäjyyden kehittymiselle tulevaisuudessa on vähintäänkin tärkeä. Myös reip-paasti yli puolet (57 %) arvioi, että kansallispuiston merkitys alueen työllisyyden kehittymisessä tulevaisuudessa on tärkeä ja samoin yli puolet vastanneista uskoi, että puistolla on tärkeä merkitys tulojen kehittymisen kannalta paikkakunnalla.

Kuva 5.4. Avainhenkilöiden arvio Seitsemisen, Linnansaaren ja Repoveden kansallispuistojen merkityksestä seuraavan viiden vuoden aikana. (Lähde: Petäjistö ja Selby 2009a)

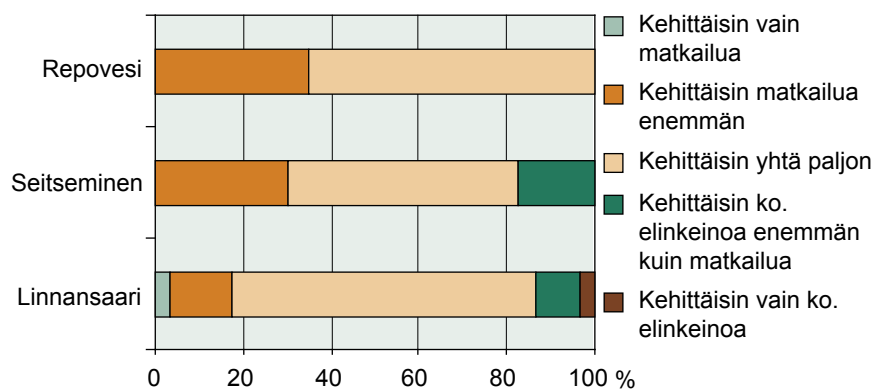
Repoveden alueen avainhenkilöistä noin kolmannes arvioi kansallispuiston merkityksen matkailuyrittäjyyden kehittymisen kannalta erittäin tärkeäksi. Lisäksi yli 40 prosenttia katsoi kansallispuiston merkityksen matkailuyrittäjyyden kehittymiselle tärkeäksi. Monet avainhenkilöt uskoivat myös, että kansallispuisto voi tulevaisuudessa vaikuttaa uusien työpaikkojen ja tulojen syntyymiseen ja kehittymiseen. Myös luonnontuotteiden hyödyntäminen voi tulevaisuudessa hyötyä kansallispuistosta. Sen sijaan kaikki avainhenkilöt eivät usko, että kansallispuistolla voisi olla merkitystä esimerkiksi alueen väestökadon hidastamiseen tai alueen palveluiden säilymiseen ja kehittymiseen.

5.3.3 Toimialojen kehittäminen avainhenkilöiden näkökulmasta

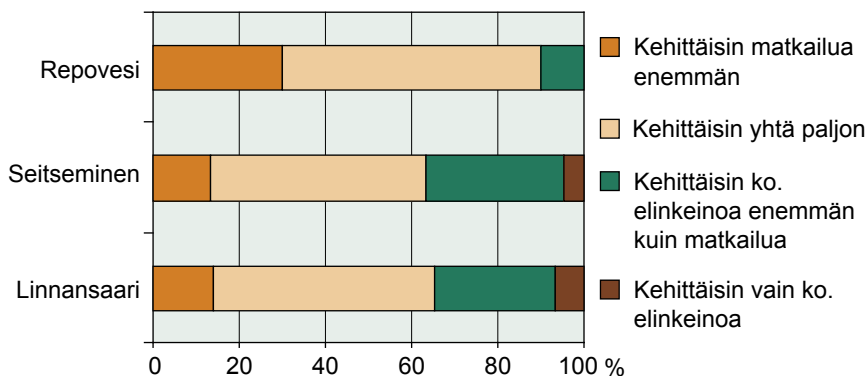
Kunnan avainhenkilöt pääsevät itse vaikuttamaan eri toimialojen kehittämistoimenpiteisiin ja jopa eri toimialojen painoarvoihin. Tästä syystä matkailun kehittämistarvetta kullakin alueella pyrittiin suhteuttamaan muiden alojen kehittämistarpeeseen. Kukin avainhenkilö sai vastattavakseen kysymyspatteriston, jossa matkailun kehittämistä suhteutettiin a) maa- ja metsätalouden kehittämiseen, b) elintarvike- ja puunjalostusteollisuuden kehittämiseen ja c) muun teollisuuden kehittämiseen.

Avainhenkilöiden toimialojen priorisoinnit poikkesivat toisistaan alueittain. Linnansaaren alueella nähdään erityisesti elintarvike- ja puunjalostusteollisuuden ja myös muun yritystoiminnan kehittäminen tärkeäksi. Tutkimus toi esiin, että erityisesti Varkaudessa katsotaan, että matkailua olisi kehitettävä enemmän kuin maa- ja metsätaloutta, mutta toisaalta Varkaudessa nähdään tarpeelliseksi erityisesti elintarvike- ja puunjalostuksen kehittäminen. Seitsemisen alueen avainhenkilöt kehittäisivät matkailuelinkeinoa enemmän kuin alkutuotantoa. Kuitenkin he pitävät jalostuksen ja muun yritystoiminnan kehittämistä matkailun kehittämistä tärkeämpänä. Repoveden alueella avainhenkilöt priorisoisivat matkailun kehittämisen ennen muita toimialoja.

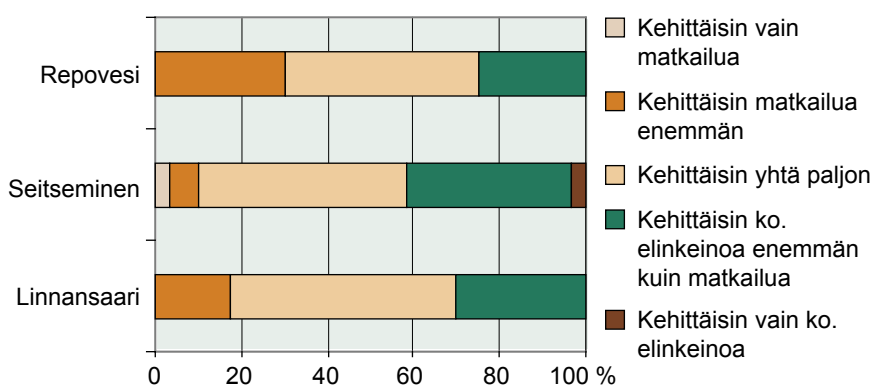
Kehittämistarpeen priorisoinnista voidaan vetää johtopäätös, että avainhenkilöiden mielestä matkailun kehittäminen vanhempien kansallispuistojen alueella ei ole enää tärkeimmässä asemassa, koska kehitys on jo niin vakiintunutta, että se ei enää tarvitse erityisasemaa. Sitä vastoin Repoveden kansallispuiston kohdalla matkailu priorisoidaan aina tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi. Tässä yhteydessä täytyy kuitenkin muistaa, että sekä Linnansaaren että Seitsemisen lähialueilla on olemassa olevaa vahvaa teollisuutta, joka saattaa heikentää halua matkailun kehittämiseen.

Kuva 5.5a. Avainhenkilöiden näkemykset matkailun kehittämistarpeesta suhteessa maa- ja metsätalouden kehittämistarpeisiin, alueittain. (Lähde: Petäjistö ja Selby 2009a)

Kuva 5.5b. Avainhenkilöiden näkemykset matkailun kehittämistarpeesta suhteessa elintarvike- ja puunjalostusteollisuuden kehittämistarpeisiin, alueittain. (Lähde: Petäjistö ja Selby 2009a)

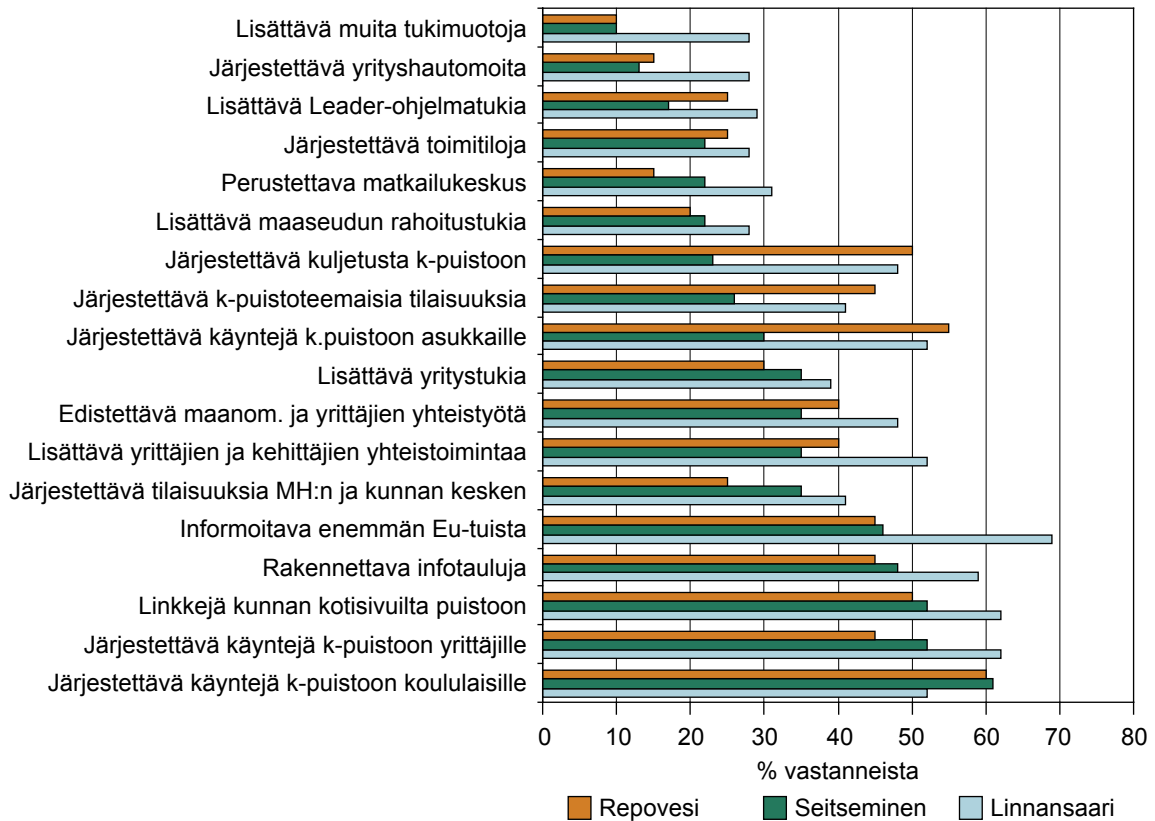
Kuva 5.5c. Avainhenkilöiden näkemykset matkailun kehittämistarpeesta suhteessa muun teollisuuden kehittämistarpeisiin, alueittain. (Lähde: Petäjistö ja Selby 2009a)

5.3.4 Yritystoiminnan edistäminen päätöksentekijän näkökulmasta

Avainhenkilöitä pyydettiin myös arvioimaan erilaisten toimenpiteiden käyttämistä yritystoiminnan edellytysten kehittämiseksi. Avainhenkilöille esitettiin joukko tavanomaisia yritysten toimintaa edistäviä toimenpiteitä. Avainhenkilöiden tuli arvioida kunkin toimenpiteen lisäämistarve. Kuvasta 5.6 ilmenee, että Linnansaaren alueen avainhenkilöt pitivät ehdotettujen toimenpiteiden voimakasta lisäämistä useammin tarpeellisina kuin Seitsemisen tai Repoveden alueiden avainhenkilöt. Vain koululaiskäyntien järjestämistä pidettiin Seitsemisen alueella useammin tarpeellisena. Myös erilaisten tukien lisäämistä pidettiin Linnansaaren alueella muita alueita useammin tarpeellisena.

Jotta tämä tulos voitaisiin tuoda selkeämmin esiin, tehtiin kehittämistoimenpiteistä pääkomponenttianalyysi. Analyysin avulla koottiin toisiaan lähellä olevat toimenpiteet "toimenpidekimpuiksi", jotka muodostivat uusia yksinkertaistettuja toimenpiteitä. Sen jälkeen avainhenkilöt ryhmiteltiin näiden uusien muuttujien avulla kansallisuustoittain. Pääkomponenttianalyysin tuloksena tulkittiin seuraavat toimenpideulottuvuudet:

1. Informaation ja tiedon leviäminen ja yhteistyön kehittäminen
2. Yritysten toiminnan ja yrittäjyyden edistäminen
3. Julkiset tuet yrityksille
4. Yritystukien yhteistyökanavien kehittäminen
5. Suora tuki rakennerahastoista

Kuva 5.6. Linnansaaren, Seitsemisen ja Repoveden lähialueiden avainhenkilöiden näkemys voimakkaasti lisättävistä toimenpiteistä kansallispuiston hyödyn lisäämiseksi sekä asukkaille että yrityksille. Lähde: Petäjistö ja Selby 2009a.

Komponenteille laskettiin pisteiden keskiarvot kansallispuistoittain. Tulokset on esitetty yksinkertaistetussa muodossa taulukossa 5.7. Siitä nähdään, että Linnansaaren kansallispuiston alueella katsottiin kaikki toimenpideulottuvuudet tärkeiksi, sillä ne saivat positiivisen etumerkin. Vain yritysten toiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen tähtäävät toimenpiteet eivät tarvitsisi tänä päivänä alueella kehittämistä. Sitä vastoin Seitsemisen alueella avainhenkilöt näkevät yritysten toiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen tähtäävät toimenpiteet tärkeiksi. Repoveden alueella nähdään

Taulukko 5.7. Komponenttipisteiden keskiarvot avainhenkilöiden suosimista kehittämistoimenpiteistä kansallispuistoittain.

Kehitettävä komponentti	Linnansaari	Seitsemisen	Repovesi
Komponentin keskiarvon etumerkki			
1 – Informaation ja tiedon leviäminen ja yhteistyön kehittäminen	+ ^{a)}	- ^{b)}	-
2 – Yritysten toiminnan ja yrittäjyyden edistäminen	+/-	+	-
3 – Julkiset tuet yrityksille	+	-	+
4 – Yritystukien yhteistyökanavien kehittäminen	+	-	-
5 – Suora tuki rakennerahastoista	+	-	-

^{a)}komponentin keskiarvo positiivinen

^{b)}komponentin keskiarvo negatiivinen

Lähde: Petäjistö ja Selby 2009a.

tärkeiksi julkiset tuet yrityksille, mutta muut toimenpideulottuvuudet nähtiin vielä suhteellisesti vähemmän tärkeinä. Tämä tulos saattaa osoittaa, että Linnansaaren alueella avainhenkilöt ovat jo käytännössä havainneet matkailun ja kansallispuiston tuomat hyödyt. Avainhenkilöt ovat myös kokeneet, että yritykset tarvitsevat kunnan tukea ja toimivan liiketoimintaympäristön. Seitsemisen ja Repoveden alueilla tämä vaihe on vielä tulevaisuudessa. Päätöksentekijät Linnansaaren alueella kokevat, että toimialojen kehittäminen tuottaa tuloksia. Kuitenkaan yrittäjyyden edistämistä ei sinänsä enää nähdä tärkeäksi. Sen sijaan Seitsemisen alueella nähdään yrittäjyyden tukeminen tärkeäksi ja Repoveden alueella uskotaan vain julkisten yritystukien tarpeellisuuteen.

5.4 Yrittäjyyden edistäminen

Kyselytutkimus Repoveden alueen yrittäjille ja avainhenkilöille osoitti, että Repoveden alueen yrittäjillä ja päätöksentekijöillä on erilainen käsitys keinojen tärkeydestä, jolla nämä sidosryhmät kehittäisivät ja edistäisivät yrittäjyyttä alueellaan (Selby ja Petäjistö 2009b).

Alueen avainhenkilöt pitivät yrittäjiä useammin tärkeänä rahoituksen ja infrastruktuurin järjestämistä yrityksille, erityisesti Leader-toiminnan kautta (taulukko 5.8). Tämä heijastaa avainhenkilöiden käsitystä yrittäjien ja yritysten puutteesta. Yli puolet yrittäjistä sitä vastoin nosti keskinäisen yhteistyön ja tiedonkulun kehittämisen tärkeäksi toimenpiteeksi. Myös oman osaamisen kehittäminen kuului yrittäjien keinovalikoimaan. Rahoitustukia ei katsottu yhtä usein tärkeäksi yrittäjyyden kehittämis- tai edistämiskeinoksi. Tämä on luonteenomaista kun on kyse satisfioivasta yrittäjästä: Yrittäjä ei ole kiinnostunut kehittämään/laajentamaan toimintaa, vaikka rahallista tukea olisi saatavissa.

Taulukko 5.8. Päätöksentekijöiden ja yrittäjien suosimat yritystukimuodot Repoveden alueella.

	Toimenpide %
Avainhenkilöt	
Eri rahoitus- ja toimintatuet (esim. työtilat, yrittäjäkoulutus, yhteistyön kehittäminen)	30
Leader-toimintaan perustuva toiminta	25
Informaation ja osaamisen luominen	20
Kannustavan toimintainfrastruktuurin luominen (työtilat, yrittäjäkoulutus, yhteistyön kehittäminen)	10
Leader tukeminen	10
Suorat tuet	5
Yrittäjät	
Informaation kulun ja paikallisen yhteistyön kehittäminen (esim. avainhenkilöt, yrittäjät ja maanomistajat)	55
Rahoituksen ja toimintatilojen varmistaminen	21
Osaamisen luominen	13
Muut keinot tai ei tarpeen	8
Toimitilojen varmistaminen ja Leader-toimintaan perustuva toiminta	3

Lähde: Selby ja Petäjistö 2009b

6 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet

Matkailupalvelujen tarjonnan parantaminen vastaamaan kysyntää

Maaseudun elinvoimaisuus riippuu yhä voimakkaammin palvelusektorin kehityksestä, joka on väestökadon seurauksena rappeutuneissa monessa maaseutukunnassa. Matkailu voi olla elinkeino, joka tuo maaseudulle työtä ja tuloja ja myös ylläpitää tai jopa tuo uusia palveluja paikallisille asukkaille. Kansallispuistojen kävijät ovat matkailijaryhmä, joka tuo kysyntää matkailupalveluille maaseudulla.

Kansallispuistokävijöihin kohdistuneiden tutkimusten perusteella matkailupalveluille on kysyntää kaikilla alueilla enemmän kuin tarjontaa. Kansallispuiston kävijöille tehdyssä kyselyssä esiintullut ero matkailupalveluja käyttäneiden ja niistä kiinnostuneiden osuuksien välillä kuvaa matkailupalvelujen kysynnän ja tarjonnan välistä epäsuhdetta.

Kävijätutkimustulosten perusteella voidaan arvioida, että tarjontaa tulisi ensinnäkin lisätä, mutta sitä voitaisiin nykyistä enemmän myös räätälöidä erilaisille kävijäryhmille, sillä kävijäryhmiä kiinnostavat erilaiset matkailupalvelut. Viidennes kävijöistä oli kiinnostunut erityisesti maaseudun elämäntapaan ja paikalliskulttuuriin liittyvistä palveluista ja aktiviteeteista. Tämä ryhmä muodostaa jo merkittävän kysyntäpohjan maaseutuyrityksille kansallispuistomatkailun yhteydessä, onhan kyse kymmenistä tuhansista matkailijoista. Neljännes kansallispuistokävijöistä oli kiinnostunut nykyaikaisista virkistyspalveluista kuten motorisoidusta luonnon virkistyskäytöstä kansallispuistoa ympäröivällä maaseutualueella. Myös tämä ryhmä on uusi mahdollinen asiakaskunta yrittäjille. Viidennes kävijöistä oli ”yleismatkailijoita”, joilla ei ole mitään erityistä ulkoiluun, luontoon, kulttuuriin tai maaseutuun liittyvää kiinnostuksen kohdetta tai harrastusta. Mutta tämäkin ryhmä tarvitsee ainakin majoitukseen liittyviä peruspalveluja. Kolmannes kävijöistä eli suurin ryhmä oli tullut kansallispuistoon ulkoilu- ja luontoharrastusten takia, mutta ei ollut erityisen kiinnostunut mistään puistoa ympäröivän seudun matkailupalveluista. Tästäkin ryhmästä voisi varmasti löytyä uutta kysyntää erilaisille palveluille, jos vain palvelutarjonta olisi riittävän houkuttelevaa. Lisäksi heille olisi kehiteltävissä erikoispalveluja, jotka tukisivat heidän harrastustoimintaansa. Erikoispalveluiden kehittämiseksi kuitenkin tarvitaan asiakaskunnan tarpeiden hyvä tuntemus. Viimeinen, varsin pieni ryhmä oli kiinnostunut opastetuista retkistä ja muista opastukseen liittyvistä palveluista.

Kysyntää matkailupalveluille on myös kansallispuistoseudun vapaa-ajan asukkaiden joukossa. Vapaa-ajan asukkaiden piirissä on tapahtumassa sukupolvenmuutos. Vanhempien sukupolvien mökkeilijät viettivät aikaansa mökeillä harrastaen vanhaan maaseudun elämäntapaan liittyvää omavaraistaloutta (Sievänen ym. 2007). Uusien sukupolvien edustajat ovat selvästi vahvemmin kulutussuuntautuneita ja kiinnostuneita myös vapaa-ajan asunnolla oleskelun yhteydessä ostamaan erilaisia palveluja. Näin uusista vapaa-ajan asukkaista löytyy asiakaskuntaa myös kansallispuistoja ympäröivän maaseudun matkailupalveluille.

Maaseudun elämäntapaan ja kulttuuriin liittyvät tapahtumat ja palvelut ovat varsin suuren kävijäryhmän kiinnostuksen kohde. Tämä matkailijaryhmä voisi viettää huomattavan paljon enemmän aikaa kansallispuistoseudulla, jos tarjolla olisi luontoarvojen ja kauniin maiseman lisäksi myös maaseutunostalgiaa hyödyntäviä palveluja. Esimerkiksi kiinnostus aamiaismajoitukseen on yksi osoitus tästä.

Matkailuyrittäjyyden kehittäminen

Kaikilla tutkimuksessa mukana olleilla kansallispuistoseuduilla on runsaasti mahdollisuuksia matkailupalvelujen kehittämiseksi. Kuitenkin matkailupalvelujen kehittyminen vastaamaan kysyntää kansallispuistojen lähialueilla näyttää olevan hidas prosessi ja vuosien kehittymisen tulos. Viidenkymmenen vuoden vanhan Linnansaaren kansallispuiston lähialueen palvelut ovat saavuttamassa vakauttamisen vaiheen ja siellä uusille palveluille ei ole enää yhtä paljon kysyntää kuin vertailun nuoremmassa kansallispuistoissa. Kehitystä Linnansaaren alueella voi ja tulee tapahtua ennen kaikkea nykyisten yritysten puitteissa. Seitsemisen kansallispuiston (perustettu melkein 30 vuotta sitten) seutu sijoittuu tämän tutkimuksen mukaan ”kehittämisen” vaiheeseen. Siellä yrittäjät ovat havainneet uusia mahdollisuuksia ja ovat myös suuntaamassa toimintaa sen mukaisesti. Repoveden alueen yrittäjät sen sijaan näyttävät olevan vielä etsintävaiheessa, koska kansallispuisto on perustettu vasta 2000-luvulla. Mutta toisaalta kävijämäärät ovat kasvaneet siellä hyvin nopeasti.

Tämä kehitys on selvästi nähtävissä kävijöiden rahankäytössä. Linnansaaren alueella kansallispuistomatkailijoiden keskimääräinen rahankäyttö käyntikertaa kohden (108 €) on ollut melkein viisinkertainen verrattuna Repoveden kansallispuistovierailijoiden rahankäyttöön (22 €/käyntikerta) ja kolminkertainen verrattuna Seitsemisen kansallispuiston kävijöiden keskimääräiseen rahankäyttöön. Linnansaaren kävijät ovat myös tyytyväisimpiä palvelujen tasoon. Sitä vastoin Repoveden kansallispuiston lähialueella matkailupalvelujen tarjonta ei läheskään vastannut kysyntää ja yritystoiminta alueella on suhteellisen heikosti kehittyntä. Seitsemisen kansallispuisto sijoittui Linnansaaren ja Repoveden kansallispuistojen välimaastoon sekä kävijöiden ilmaisemien matkailupalvelujen tarjonnan riittävyyden arvioiden että myös matkailupalveluyritysten lukumäärän suhteen.

Yrittäjyyden ja yritysten toiminnan taso näkyivät selkeästi yrittäjien omissa asenteissa, jotka eivät ainakaan Repoveden alueella olleet toiminnan kehittämisen kannalta kovin rohkaisevia. Yrittäjät Repoveden alueella olivat asenteiltaan usein tyytyväisiä, eli he olivat tyytyväisiä oman toimintansa nykytasoon, ja usein haluttomia panostamaan yrityksensä kehittämiseen. Tämän asenteen olivat myös havainneet alueen päätöksentekijät (Petäjistö ja Selby 2009a). Päätöksentekijöiden käsityksen mukaan Repoveden alueen ongelmana oli yrittäjien ja yrittäjyyden puute, eivätkä päätöksentekijät uskoneet alueen nykyisten yrittäjien olevan innovatiivisia tai aktiivisia. Yrittäjät nähtiin kuppikuntaisina, passiivisina ja yrittämisen halua katsottiin olevan ylipäätään vähän. Toisin sanoen alueen päättäjät olivat tunnistaneeet tyytyväiset yrittäjät.

Yrittäjyys Linnansaaren kansallispuiston alueella oli sekä laadullisesti että määrällisesti vertailualueiden kehittyneintä ja palvelujen tarjonta vastasi vertailun puistoista parhaiten palvelujen kysyntää. Tämä johtuneekin ainakin osin siitä, että Linnansaaren kansallispuisto on vertailun vanhin, jolloin yritysilmapiiri ja toimintaympäristö on saanut aikaa kehittyä yrityksiä tukevaksi. Yrittäjät olivat Linnansaaren alueella muita alueita useammin tietoisia palvelujen kysynnästä, ja myös omien resurssien riittävyydestä. Tämän tyyppisillä yrittäjillä on todennäköisesti ”homma hanskassa”. Myös yrittäjien kokemat ongelmat poikkesivat tutkimuksen eri alueilla toisistaan. Linnansaaren alueella ongelmaksi muodostui jo lievä ylitarjonta palveluista suojelualueen tuomien rajoitusten ohella, mutta Repoveden alueella yrittäjien yleinen tyytyväisyys asenne estää ongelmien tunnistamisen. Jotta yrittäjyyden taso ja matkailijoille tarjottavat palvelut vastaisivat kysyntää myös nuorilla matkailualueilla, tulee miettiä, millä tavoin yritysten syntymistä tai kehittämistä voitaisiin nopeuttaa.

Kehittämisehdotuksia: keskittäminen, verkostoituminen, brändäys

Tutkimushankkeen tulosten perusteella edellytykset kehittää kansallispuistomatkailua ja matkailua palvelevaa yritystoimintaa niin, että alueelle syntyy uusia työpaikkoja ja tuloja, ovat hyvinkin olemassa. Maaseudun palveluiden ylläpitäminen ei kuitenkaan onnistu ilman aktiivista panostamista matkailun yritystoiminnan ja yrittäjyyden kehittämiseen. Alueellisten matkailustrategioiden luominen on ensimmäinen edellytys matkailun myönteiselle kehitykselle. Se sitoo myös päätöksentekijät tarjoamaan resursseja alan kehittämiseen.

Elinvoimaisen matkailuelinkeinon luomiseksi ja ylläpitämiseksi tulisi kansallispuistomatkailu sitoa tiiviisti muuhun seudun matkailuun suuntaamalla yhteiskunnan tukitoimia matkailualuekeskittymien kehittämiseen. Siten voidaan luoda paremmin myös kansallispuistomatkailijoita palvelevaa yritystoimintaa. Paikallistaloudelliset hyödyt näyttävät olevan melko suorassa suhteessa matkailupalvelujen tarjontaan eli matkailijoiden kulutusmahdollisuuksiin seudulla. Linnansaaren kansallispuisto on esimerkki tämänkaltaisesta kehityksestä, sillä Linnansaaren kansallispuiston kävijät ovat tyypillisesti olleet monikohdematkailijoita eli seudulla on useita kiinnostavia matkailuaktiviteetteja. Toisaalta esimerkiksi Repoveden kohdalla nähtiin, että jos kansallispuisto on seudun ainoa vetovoimatekijä ja matkailijoiden käyntikohde, voivat seudun saamat matkailuhyödyt jäädä suhteellisen niukoiksi vaikka kävijämäärät kansallispuistossa olisivatkin merkittäviä. Tällöin kansallispuistokävijät eivät usein esimerkiksi yövy paikkakunnalla eivätkä tarvitse muitakaan palveluja. Toisin sanoen tarvitaan useita vetovoimaisia matkailukohteita ja monipuolista matkailupalveluiden tarjontaa, jotta merkittävät aluetaloudelliset vaikutukset voidaan saavuttaa. Tämä voi johtua siitä, että kansallispuistomatkailijoiden määrä ei yksin riitä kysyntäpohjaksi riittävän laajalle palvelujen tarjonnalle.

Useiden vetovoimaisten kohteiden ja palvelujen tarjonnan kehittäminen vaatii kuitenkin hyvin tiivistä yhteistyötä yrittäjien, kehittäjäorganisaatioiden ja kunnallisten toimijoiden välille. Kansallispuisto voi toimia ensisijaisesti alueen imagon rakentajana, avainvetovoimatekijä ja brändin luojana. Matkailukohteita voitaisiin kehittää esimerkiksi pareittain kansallispuiston kanssa tai ”paketteina”, jolloin ne tarjoavat matkailijoille päivän tai useamman päivän ohjelman. Laajat yhteistyöverkostot voisivat olla keino turvata riittävän laadukkaita ja monipuolisia palveluja, jotka vetoavat erityyppisiin matkailijoihin. Tällöin yhdessä kansallispuiston tarjoamien palvelujen kanssa voi syntyä vahva matkailutarjontakokonaisuus, jonka positiiviset taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset tuntuvat koko seudulla. Koska toimivat yritykset ovat matkailualalla usein erittäin pieniä yrityksiä, tämänkaltaisen alan kehittäminen siirtyy useimmiten viranomaisten ohjaamaksi toiminnoksi. Esimerkiksi Leader -toiminta sopii yritysten verkostojen kehittämiseen.

Seudullisen matkailuimagon tai brändin luominen

Tutkimus osoitti, että hyötyjen toteutuminen niin, että alueelle syntyy uusia työpaikkoja ja taloudellisia hyötyjä, on ilmeisen hidas prosessi. Sen nopeuttaminen olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää monille maaseutualueille. Kansallispuistot ovat vahvoja alueen identiteettiä nostavia tekijöitä sekä asukkaiden, yrittäjien että myös alueen päätöksentekijöiden näkökulmasta. Kansallispuistotatus näyttää myös lisäävän suuresti kävijämääriä. Tämä liittyy myös kansallispuiston yleiseen hyväksyntään alueella. Tätä tosiasiaa voitaisiin nykyistä paljon intensiivisemmin hyödyntää alueiden matkailustrategiassa, kehittämällä kansallispuistoon perustuva ”brändi”. Brändi voisi pitää sisällään tietyt kansallispuistoon ja erikoispiirteisiin liittyvät houkutukset toiminnot ja palvelut. Tämä auttaisi erityisesti pienten yritysten matkailupalvelujen markkinoinnissa. Kansallispuistot

tulee tuolloin nähdä osana maakunnallisia ja koko maata koskevia matkailustrategioita, joissa kansallispuisto toimisi brändin ja imagon luoja.

Myös kansallispuistojen ja infrastruktuurin kehittäminen tarpeen

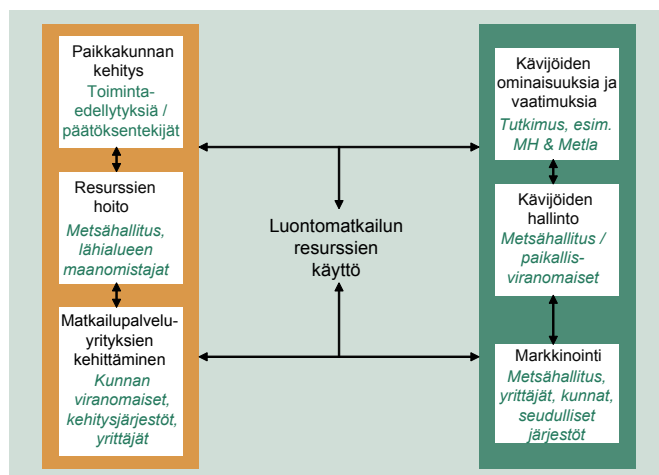
Nopeasti kasvaneet kävijämäärät ovat aiheuttaneet joissakin tapauksissa ongelmia, kun infrastruktuurin rakentaminen on jäänyt jälkeen kehityksestä. Kehittämisstrategioissa ja käyttö- ja hoitosuunnitelmissa tulisi ehdottomasti ottaa huomioon siten myös kävijävirran hallittu ohjaaminen ja palvelu laajemmin myös puiston rajojen ulkopuolella, jotta kansallispuistomatkailun haitat seudun asukkaiden ja ympäristön kannalta voitaisiin minimoida ja ehkäistä. Esimerkiksi tutkimuskohteina olleiden kansallispuistojen liikennejärjestelyt puiston ulkopuolella eivät kaikilla alueilla vastanneet nykyisiä kävijämääriä. Tämä oli ilmeisintä Repoveden kansallispuiston alueella.

Valtio voi kehittää myös kansallispuiston sisäisiä palveluja, jotka ovat olennaisia kävijävirtojen synnylle ja kasvulle, mutta paikallisten toimijoiden tehtäväksi jää monipuolisten matkailupalvelujen kehittäminen, joiden laatukin vastaa luontomatkoilijoiden tarpeita. Luontomatkoilun kehitysprojekteilla on useita rahoitusmahdollisuuksia kuten seudulliset ja kansalliset tutkimus- ja kehitysohjelmat sekä EU -projektit. Jatkuva yhteistyön kehittämien paikallisten yrittäjien ja muiden toimijoiden kesken parantaisi kansallispuistomatkoilun myönteisiä sekä taloudellisia että sosiaalisia vaikutuksia seudun elinkeinotoiminnalle ja koko paikkakunnan hyvinvoinnille.

Hyötyä yhteistyön avulla

Tutkimustulokset osoittivat että alueet voivat hyötyä matkoilusta taloudellisesti ainoastaan silloin, kun alueella on tarpeeksi kiinnostavia käyntikohteita ja myös yrityksiä, jotka tarjoavat palvelujaan kävijöille. Riittävä palvelujen tarjonta (laadullinen ja määrällinen) rohkaisee vierailijoita käyttämään palveluja ja jopa jäämään pidemmäksi aikaa alueelle (käyntikohteiden määrä). Tämä kokonaispalvelujen ja käyntikohteiden luominen ja kehittäminen vaatii tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kesken (kuva 6.1).

Useimmat palvelut, joita matkoilijat tarvitsevat tuotetaan parhaiten yksityisellä sektorilla. Siitä huolimatta tai ehkä juuri siksi kehitys vaatii hyvin organisoitua fyysistä infrastruktuuria, joka riittää suurtenkin väkijoukkojen tarpeeseen. Toisaalta tarvitaan myös toimintaympäristö, joka

Kuva 6.1. Luontomatkoilun kehityksen kehä (Fennell 1999 mukailen).

kannustaa yrittämiseen. Julkisella sektorilla on keskeinen rooli molempien toteuttamisessa. Yritysilmapiiri, joka kannustaa uusien yritysten perustamiseen tai olemassa olevien yritysten kehittämiseen, varmistaa tarvittavan informaation saannin pienyrityksillekin. Tämä informaatio sisältää myös erilaiset tuet pienyrityksille.

Koska pienyrityksillä on harvoin mahdollisuuksia riittävään markkinointiin, puhumattakaan markkinatutkimuksiin, on julkisella sektorilla tai muilla tahoilla tärkeä tehtävä viestiä markkinoilta tärkeää tietoa myös pienyrityksille. Alueiden brändin muodostaminen tai myös hyvin tehdyt kuntien tai suurempien matkailualueiden kotisivut ovat käyttökelpoisia, hyviä keinoja tässä yhteydessä. Markkinoinnin ja palvelujen kehittämisessä olisi suuri hyöty tutkimuksista, joka koskisivat kävijöiden ominaisuuksia ja vaatimuksia. Kävijöiden ominaisuudet ja vaatimukset vaihtelivat kansallispuistoittain riippuen kansallispuistojen sijainnista ja ominaisuuksista.

Koska Metsähallituksella on keskeinen rooli kansallispuistojen ylläpitämisessä, se toimii myös keskeisenä organisoijana ja tekijänä, kun toimijoiden välistä yhteistyötä (esim. paikallishallinto yrittäjien ja maanomistajien kesken) kehitetään kansallispuistojen lähialueilla.

Kirjallisuus

- Arajärvi, A-M. 1999. Luonnonsuojelun kehitys Suomessa. Esimerkkinä Nokia. Turun yliopiston Maantieteen laitoksen monisteita 19.
- Donnert, K. & Light, D. 1996. Capitalizing on location and heritage: Tourism and economic regeneration in Argentiere La Bessee, High French Alps. Teoksessa: Harrison L.C. & Husbands W. (toim.). Practicing responsible tourism. International case studies in tourism planning, policy and development. John Wiley. Toronto. s. 193–215.
- Erkkonen, J. 2009. Valtion panostus kansallispuistoihin luo edellytyksiä matkailuyrittäjille. Teoksessa: Metsähallituksen luontopalvelujen vuosikertomus 2009.
- Fennel, D.A. 1999. Ecotourism. An Introduction. London: Routledge.
- Getz, D. 1981. Tourism and Rural Settlement Policy. *Scottish Geographical Magazine* 97(3): 158–168.
- Gilg, A.W. 1991. Swizerland: structural change within stability. Teoksessa Williams, A.M. & Shaw, G. (toim.). *Tourism & economic development: Western European experiences*. Belhaven. London. s.130–151.
- Heinonen, M. (toim.) 2007. Puistojen tila Suomessa. Suomen suojelualueet ja niiden hoito 2000-2005. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 160. Metsähallitus 315 s. <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/>.
- Hemmilä, T. 2008. Repoveden kansallispuiston kävijätutkimus 2007. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 101. 51 s.
- Huhtala, M., Ovaskainen, V., Sievänen, T. & Vatanen, E. 2009a. Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden käytön paikallistaloudelliset vaikutukset. Metsähallitus, luontopalvelut ja Metsäntutkimuslaitos. Moniste. 18 s.
- Huhtala, M., Vatanen, E. & Berghäll, J. 2009b. Kansallispuistomatkaailun paikallistaloudelliset vaikutukset - menetelmien vertailu. *Terra* 121(4): 285–299.
- Häyrinen, T., Kopperoinen, T., Korhonen, J., Kujala, L., Lehesvirta, T. & Salpakivi-Salomaa, P. 2003. Repovesi Erämaa Etelä-Suomessa. edita. UPM-Kymmene 120 s.
- Ikaalisten kaupunki 2007. Ikaalisten kaupunkiopas. <http://www.ikaalistenopas.com./kaupunki.fi>.
- Järviluoma, J. 1993. Paikallisväestön asennoituminen matkailuun ja sen seurannaisvaikutuksiin – esimerkkinä Kolarin kunta. University of Oulu. Research Institute of Northern Finland. Research Reports 110.
- Järviluoma, J. 1997. Matkailu kehittämisen välineenä paikallisväestön elinkeinomurroksessa: tapaus Kola-

- ri. Teoksessa: Aho, S., Ilola, H. & järviluoma, J. (toim.). Matkailu ja kehitys. Lapin yliopiston matkailun julkaisuja B 2:128–139.
- Kauppila, P. 2004. matkailukeskusten kehitysprosessi ja rooli aluekehityksessä paikallistasolla: esimerkkinä Levi, Ruka, Saariselkä ja Ylläs. Nordia Geographical Publications. Volume 33:1
- Kariel, H.G. 1989. Socio-cultural impacts of tourism in the Austrian Alps. Mountain Research and Development 9(1):59–70.
- Kariel, H. K. & Kariel, P. 1992. Sosio-cultural impacts of tourism: An example from the Austrian Alps. Geografiska Annaler 64(1):1–16.
- Kurun kunta 2008. <http://www.kuru.fi/yleistietoa.htm>.
- Linnansaaren kansallispuiston runkosuunnitelma 1985. Metsähallitus. SU:96. 9s + liitteet.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2008. <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maaseutu-rakentaminen/ohjelmakausi20072013.html>.
- Maaseutuvirasto 2008. <http://www.mavi.fi/fi/index/maaseudunrahoitus/yritystuet.html>.
- Maaseutupoliittinen yhteistyöryhmä 1999
- Maaseutupoliittinen yhteistyöryhmä 2007. Elinvoimainen maaseutu – ministeriöiden vastuut ja alueellinen kehittäminen. Maaseutupoliittinen erityisohjelma 2007-2010. Sisäministeriö. Sisäministeriön julkaisusarja19/2007.
- Manninen, S. 2008. Linnansaaren maanomistuskiiSTAT. Sähköpostiviesti, seppo.manninen metsa.fi. 21.1.2008.
- Metsähallitus 2002. Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet. Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden tavoitteet, tehtävät, ja hoidon yleislinjat. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja Sarja B No 63. 47 s.
- Metsähallitus 2008. Metsähallituksen kansallispuistojen käyntimäärät 2001–2007. <http://www.metsa.fi/page.asp?Sektion=2847>.
- Metsähallitus 2009. Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset. Metsähallitus, luontopalvelut yhteistyössä Metsäntutkimuslaitoksen kanssa. Raportti 14.12. 2009 asianro 3017/52/2009. 16 s.
- Metsähallitus. 2010. Metsähallituksen Luontopalvelut Yhteisen luontomme hoitaja. Vuosikertomus 2009. <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/vk2009fin.pdf/> 27.4.2010.
- Metsätilastollinen vuosikirja 2009. Suomen virallinen tilasto. Maa-, metsä- ja kalatalous. Metsäntutkimuslaitos.
- Mäntyharjun kunta 2008. Tervetuloa mäntyharjuun– Yrittävään kulttuurikuntaan. <http://www.mantynharju.fi/index.php?s=yleistietoa>.
- Neuvonen, M., Pouta, E., Puustinen, J. & Sievänen, T. 2010a. Visits to national parks: Effects of park characteristics and spatial demand. Journal for Nature Conservation 2010: 1–6.
- Neuvonen, M, Pouta, E. & Sievänen, T. 2010b. Intention to revisit a National Park and its vicinity: effect of place attachment and quality perceptions. International Journal of Sociology (Hyväksytty julkaistavaksi).
- Nurmi, J. & Laaksonen, J. (toim.). 2007. Suomen retkeilyopas. Metsähallitus. Helsinki. Edita publishing Oy. 424 s.
- Paloniemi, R., Kumela, H., Tikka, P., Hellsten, H. K. & Massa, I.. 2006. Maanomistajien näkökulmia luonnonsuojeluun. Tiivistelmä 45 teoksessa: Horne, P., Koskela, T., Kuusinen, M., Otsamo, A. & Syrjänen, K. 2006. METSON jäljillä. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tutkimusraportti. MMM, ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus. 2006. 387 s.
- Perttula, M. 2006. Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990 -luvulla ja U.S. national Park Servicen vaikutukset puistojen hoitoon. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 155.
- Petäjäistö, L. & Selby, A. 2008. Seitsemisen kansallispuisto asukkaiden näkökulmasta: haitta vai hyöty? Metlan työraportteja 72. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2008/mwp072.htm>.
- Petäjäistö, L. & Selby, A. 2009a. Kansallispuisto kunnan matkailukohteena: paikkakunnan avainhenkilöiden näkemys kolmen eri kansallispuiston merkityksestä lähialueelle. Metlan työraportteja 106. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2009/mwp106.htm>.

- Petäjäistö, L. & Selby, A. 2009b. Repoveden kansallispuiston merkitys paikallisväestölle ja vertailu Linnansaaren ja Seitsemisen kansallispuistojen lähialueiden asukastutkimuksiin. Metlan työraportteja 132. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2009/mwp132.htm>.
- Pollari, T. 1998. Rantasalmi – Linnansaaren kansallispuisto. Teoksessa. Muhonen, T. & Sulonen, S. (toim.). Kansallispuistojen juhluvuoden seminaari Kolilla 28.–29.10.1996. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 718. Joensuun tutkimusasema. s. 49–51.
- Pulkkinen, S. & Valta, V. 2008. [Linnansaaren kansallispuiston kävijätutkimus 2006](#). B 86, 56 s.
- Puustinen, J., Neuvonen, M., Sievänen, T. & Pouta, E. 2006a. Kansallispuistojen vetovoimatekijät ja kävijämäärät. Julkaisussa. Horne, P., Koskela, T., Kuusinen, M., Otsamo, A. & Syrjänen, K. (toim.). METSON jäljillä. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tutkimusraportti. MMM, Ym, Metla, SYKE. Vammalan Kirjapaino Oy, s. 308–310.
- Puustinen, J., Pouta, E., Neuvonen, M. & Sievänen, T. 2006b. National park characteristics, regional setting and visitor flows. In: Siegrist, D., Clivaz, C., Hunziker, M. & Iten, S. (eds.). Exploring the nature of management. Proceedings of the The Third International Conference on Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas. University of Applied Sciences, Rapperswil, Switzerland, 13-17 September 2006. p. 78–79.
- Puustinen, J., Pouta, E., Neuvonen, M. & Sievänen, T. 2007. Kansallispuistojen kävijämäärää selittävät tekijät. Julkaisussa: Tyrväinen, L. & Tuulentie, S. (toim.). Luontomatkailu, metsät ja hyvinvointi. Metlan työraportteja/Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 52: 161–173.
- Puustinen, J., Pouta, E., Neuvonen, M. & Sievänen, T. 2009. Visits to national parks and the provision of natural and man-made recreation and tourism resources. Journal of Ecotourism 8(1): 18–31.
- Rantasalmi – Kuntainfo. 2008. Rantasalmen kunta. tulostettu 20.03.2008. <http://www.rantasalmi.fi/kuntainfo>
- Ryymin, J. 2005. maaseutumatkailu. Toimialaraportti 15/2005. Kauppa- ja teollisuusministeriö. <http://www.toimialaraportti.fi/files/120/maaseutumatkailu.pdf>.
- Sarkki, A. 2008. Kansallispuistokävijöiden paikkaan sitoutuminen ja uutuushakuisuus. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Maatalous- metsätieteellinen tiedekunta. Metsäekonomian laitos. 51 s. + liitteet.
- Selby, A. & Petäjäistö, L. 2008a. Residents' adjustments to adjacent national parks: A place-bound structuration perspective. Metlan työraportteja 90. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2008/mwp090.htm>.
- Selby, A. & Petäjäistö, L. 2008b. Entrepreneurial activity adjacent to small national parks in Southern Finland: Are business opportunities being realized. Metlan työraportteja 96. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2008/mwp096.htm>.
- Selby, A. & Petäjäistö, L. 2009a. Uneven entrepreneurial responses to demands for tourism-related services adjacent to three national parks in southern Finland. Metlan työraportteja 127. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2009/mwp127.htm>
- Selby, A. & Petäjäistö, L. 2009b. Developing enterprise activities near a young national park: the views of municipal decision-makers and entrepreneurs adjacent to Repovesi National Park. Metlan työraportteja 142. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2009/mwp142.htm>
- Selby, A., Sievänen, T., Neuvonen, M., Petäjäistö, L., Pouta, E. & Puustinen, J. 2007. Kansallispuistoverkoston matkailullinen luokittelu. Metlan työraportteja 61. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp061.htm>.
- Sievänen, T., Neuvonen, M., Pouta, E. & Sarkki, A. 2007. National park tourists and their integration to the surrounding rural community. In: Sievänen, T., Tapaninen, S. & Virtanen, E. (eds.). Integrative Science for Integrative Management. IUFRO Division VI Symposium, 14.-20.8.2007, Saariselkä, Finland. Abstracts. Finnish Forest Research Institute, Rovaniemi. s. 40.
- Sievänen, T., Neuvonen, M. and Pouta, E. 2010. National park visitor segments, interest in rural tourism services and intention to revisit. Käsikirjoitus lähetetty arvioitavaksi.
- Suomi, O., Petäjäistö, L. & Selby, A. 2008. Linnansaaren kansallispuiston merkitys lähialueen maaseudun asukkaille. Metlan työraportteja 84. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2008/mwp084.htm>.
- Tilastokeskus2008. Väestötillastot2008. Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/vaerak/2008/vaerak_2008_2009-03-27_tie_001_fi.html

- Tunturi, K. 2008. Seitsemisen ja helvetinjärven kansallispuistojen yritystutkimus 2006. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 96.
- Zimmermann, F.M. 1995. The Alpine Region: regional restructuring opportunities and constraints in a fragile environment. Teoksessa: Montanari, A. & Williams, A.M. (toim.). European tourism, regions, spaces and restructuring. John Wiley, Chichester. s. 19–40.
- Valkealan kuntainfo 2008. <http://www.valkeala.fi/?navi=0,4>
- Varkauden kaupunki 2008. <http://www.varkaus.fi>